

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО
ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПРОГРАМИРАНЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ”

НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ
*по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ,
чрез открита процедура за конкурентен подбор на проекти с
определен срок за подаване на проектни предложения*

Приоритетна ос 3: „Устойчиво развитие на туризма”

Операция 3.1: „Подобряване на туристическите атракции и
свързаната с тях инфраструктура”

Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:
**BG161PO001/3.1-03/2010 „Подкрепа за развитието на природни,
културни и исторически атракции”**

Бюджетна линия: **BG161PO001/3.1-03/2010**

Краен срок за кандидастване: **15 февруари 2011 година**

Код по приоритетна тема:	56, 58
Код по форма на финансиране:	01
Код по териториална спецификация:	01, 02, 04
Код по местонахождение:	BG

София, ноември 2010 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”	7
1.1. ВЪВЕДЕНИЕ	7
1.2. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	8
1.3. ПРИОРИТЕТНА ОС 3 „УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА”	8
1.4. ОПЕРАЦИЯ 3.1. „ПОДОБРЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ АТРАКЦИИ И СВЪРЗАНАТА С ТЯХ ИНФРАСТРУКТУРА”	10
2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	10
2.1. ПРОЦЕДУРА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СХЕМАТА ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	11
3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	11
4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	13
4.1. ПРАВИЛА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОЕКТИ, ГЕНЕРИРАЩИ ПРИХОДИ	13
4.2. РЕЖИМ НА ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ	14
4.3. ПРАВИЛА ЗА ДОПУСТИМОСТ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА	16
4.3.1. ДОПУСТИМОСТ НА КАНДИДАТИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ	16
4.3.1.1. СПЕЦИФИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ДОПУСТИМОСТ НА КАНДИДАТА	16
4.3.1.2. ПАРТНЬОРСТВО И ДОПУСТИМОСТ НА ПАРТНЬОРИТЕ	17
4.3.1.3. ИЗПЪЛНИТЕЛИ ОТ СТРАНА НА БЕНЕФИЦИЕНТА	19
4.3.2. ДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ, ЗА КОИТО МОЖЕ ДА СЕ КАНДИДАТСТВА	19
4.3.2.1. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ	19
4.3.2.2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ	19
4.3.2.3. ДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА ПОКАНА, ОБОСОБЕНИ В СЛЕДНИТЕ ГРУПИ:	21
4.3.2.4. НЕДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ/ПРОЕКТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА СА:	27
4.3.2.5. БРОЙ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ НА КАНДИДАТ	27
4.3.2.6. СТЕПЕН НА ГОТОВНОСТ/ЗРЯЛОСТ НА ПРОЕКТА	27
4.3.3. ДОПУСТИМИ РАЗХОДИ: РАЗХОДИ, КОИТО СЕ ПРИЗНАВАТ ПРИ ОТПУСКАНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	29
Допустими разходи за организация и управление:	31
4.3.4. НЕДОПУСТИМИ РАЗХОДИ	33
5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ И ПРОЦЕДУРА НА ОЦЕНКА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	34
5.1. ФОРМУЛЯР ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	34
5.4. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	36
5.5. ОЦЕНКА И ПОДБОР НА ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	36
5.5.1. ЕТАП 1: ОЦЕНКА НА АДМИНИСТРАТИВНОТО СЪОТВЕТСТВИЕ	37
5.5.3. ЕТАП 3: ТЕХНИЧЕСКА И ФИНАНСОВА ОЦЕНКА	38
5.5.4. СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПРИ ПРЕДСТАВЯНЕ НА ФОРМУЛЯРА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	48
5.6. ПРОЦЕДУРИ ПО СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	52
5.6.1. УВЕДОМЯВАНЕ ОТНОСНО РЕШЕНИЕТО НА ДОГОВАРЯЩИЯ ОРГАН	52
5.6.2. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	53
5.7. ОБЩИ ПРАВИЛА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ ПО ДОГОВОРИ ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	53
5.7.1. СПЕЦИАЛНИ УСЛОВИЯ, ПРИЛОЖИМИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА	53
5.7.2. ОКОНЧАТЕЛЕН РАЗМЕР НА БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	54
5.7.3. НЕВЪЗМОЖНОСТ ДА СЕ ИЗПЪЛНЯТ ЦЕЛИТЕ НА ПРОЕКТА	54
5.7.4. ПРОМЕНИ В ДОГОВОРА И БЮДЖЕТА	54
5.7.5. ПЛАЩАНИЯ	54
5.7.6. НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА И ПОСТИГАНЕ НА ЗАЛОЖЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ	55
5.7.7. ОТЧИТАНЕ НА ПРОЕКТА	55
5.7.8. ПУБЛИЧНОСТ	56
6. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА	57

Обяснителни бележки

Анекс	Документ, с който се изменят или допълват условията на сключения вече договор
Безвъзмездна финансова помощ	Без да противоречи на чл. 108 от Регламент (ЕО, Евратом) No 1605/2002г., това са средства, предоставени от ОП "Регионално развитие", включително съответното национално съфинансиране, с цел изпълнението на одобрен проект, насочен към постигане на определени резултати.
Бенефициент на безвъзмездна финансова помощ	Лицата, посочени в чл.2, ал. 4 от Регламент (ЕО) No 1083/2006г. - публичен или частен стопански субект, организация или предприятие, които отговаря за започването или за започването и изпълнението на операциите. В рамките на схемите за помощ по член 87 от Договора за създаване на ЕО бенефициентите са публични или частни предприятия, които изпълняват отделен проект и получават публична помощ.
Възстановим данък добавена стойност	Сумата на платения данък върху добавената стойност, която регистрираното по реда на Закона за данък върху добавената стойност лице има право да приспадне от задълженията си по Закона за данък върху добавената стойност, включително когато, като е имало това право, не го е упражнило по реда на закона.
Договарящ орган	Орган, който провежда процедури за набиране и оценка на проектни предложения и сключва договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.
Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	Договор, сключен между Ръководителя на Договарящия орган и бенефициент, за предоставяне и разходване на безвъзмездна финансова помощ с цел изпълнение на одобрен проект.
Допустими разходи	Разходите, които могат да бъдат приети като разрешени по един проект по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г.
Кандидат	Водеща организация и/или партньор/и, която/които разработват проектно предложение с цел бъдещо изпълнение на одобрения проект.
Критерии за допустимост на кандидатите	Критерии относно кандидатите, които могат да бъдат бенефициенти по конкретната безвъзмездна финансова помощ.
Критерии за допустимост на дейностите по проекта	Изисквания, които се отнасят до видовете дейности, предвидени за изпълнение в рамките на проектните предложения, които отговарят на приоритетите и целите на конкретната безвъзмездна финансова помощ, както и на правилата и законодателството в областта на държавните помощи.
Критерии за оценка на проектните предложения	Критерии, изготвени и одобрени от Управляващия орган, съобразени с критериите за подбор на проекти на ниво операции, одобрени от Комитета за наблюдение по съответната оперативна програма, създаден с Постановление № 182 на Министерския съвет от 2006 г. за създаване на Комитети за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка и Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, в съответствие с които се извършват оценката и изборът на проекти, които да бъдат съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния

	фонд на Европейския съюз.
Недопустими разходи	Разходи, които не могат да бъдат приети като разрешени по проект и не могат да бъдат включени в искане за плащане по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г.
Нередност	Всяко нарушение на разпоредба на общностното и/или националното законодателства, произтичащо от действие или бездействие на стопански субект, което има или би имало като последица нанасянето на вреда на общия бюджет на Европейския съюз и/или националния бюджет, като отчете неоправдан разход.
Одитен орган	Структурата, която е функционално независима от Управляващия орган и Сертифициращия орган и е отговорна за проверката на ефективното функциониране на системите за управление и контрол.
Оперативна програма	Документ, представен от държава-членка и одобрен от Комисията, който определя стратегия за развитие с набор от приоритети, които да бъдат осъществени с помощта на съответния фонд или, в случай на цел "Сближаване", с помощта на Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие.
Операция	Проект или група от проекти, избрани от Управляващия орган на съответната Оперативна програма или от друго звено под негова отговорност, съгласно критерии, определени от Комитета за наблюдение, и изпълняван/и от един или повече бенефициенти, с оглед постигане на целите на Приоритетната ос, с която са свързани.
Оценителна комисия	Комисия, сформирана от най-малко трима членове с необходимите технически и административни компетенции с цел да се даде мнение за оценка на проектните предложения.
Оценка на административното съответствие	Етап от оценката на проектното предложение, при който се извършва проверка относно формалното представяне на проектното предложение.
Оценка на допустимостта	Етап от оценката на проектното предложение, при който оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост на кандидатите и на проектните дейности.
Покана за набиране на проектни предложения	Обществена покана от страна на Управляващия орган, адресирана към ясно дефинирани категории кандидати (потенциални бенефициенти), с цел те да разработят проектни предложения в рамките на специфична операция.
Приоритетна ос	Един от приоритетите на стратегията в оперативна програма, която включва група операции, които са свързани и имат специфични измерими цели.
Проект	Съвкупност от взаимосвързани и взаимодопълващи се дейности с предварително определена цел/и, необходими ресурси и времева рамка за изпълнение, водещи до постигането на конкретни количествено-измерими резултати.
Проекти, генериращи приходи	Всяка дейност, която включва инвестиция в инфраструктура, чието използване подлежи на такси, заплащани директно от ползвателите или всяка дейност, която включва продажбата или отдаването под наем на земя или сгради или всяко друго предоставяне на услуги срещу заплащане (чл. 55 от Регламент 1083/11.07.2006 г.).
Проектно предложение	Предложение за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за изпълнението на определен проект, включващо

	формуляр за кандидатстване и други придружителни документи.
Публични органи	Бюджетни предприятия съгласно параграф 1, т.1 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството.
Сертифициращ орган	Структурата, отговорна за сертифициране на разходите по всяка оперативна програма и за подготвяне и изпращане на ЕК на сертифицирана декларация за разходите и искане за плащане по всяка оперативна програма.
Схема за безвъзмездна финансова помощ	Това е общоприетото название на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма. В настоящите насоки безвъзмездна финансова помощ и схема за безвъзмездна финансова помощ се използват като синоними.
Техническа и финансова оценка	Оценка по същество на проектите предложения, която се извършва в съответствие с критериите за оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на Оперативната програма.
Управляващ орган	Структурата, определена да осъществява функцията по управление на оперативната програма и отговорна за нейното ефективно, ефикасно и законосъобразно изпълнение.

Списък на съкращенията

ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУТ	Закон за устройство на територията
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НВМОП	Наредба за възлагане на малки обществени поръчки
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОЛАФ	Европейска служба за борба с измамите.
ОПРР	Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013г.
ПМС	Постановление на Министерски съвет
СМР	Строително-монтажни работи

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”

1.1. Въведение

Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г. (ОПРР) представлява единна оперативна програма за всичките шест района за планиране в България, които са избираеми за финансиране по цел „Сближаване” на политиката за сближаване на Европейския съюз (ЕС). ОПРР е разработена в съответствие с целите на ЕС, определени в Стратегическите насоки за сближаване на Общността за периода 2007-2013 година. Също така, ОПРР е в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка на Република България (НСРР) и с Националната програма за реформи. В този по-широк контекст всички действия, предвидени в рамките на ОПРР, ще включват приоритетите на Общността, които подкрепят устойчивото развитие чрез укрепване на растежа, конкурентноспособността и заетостта, социалното включване, както и опазване качеството на околната среда.

ОПРР за периода 2007-2013 г. трябва да изпълни следните средносрочни цели:

Обща цел на програмата

- ☞ Подобряване качеството на живот и работната среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентноспособност и устойчиво развитие.

Специфични цели на програмата

- ☞ Изграждане на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с техните по-слабо урбанизирани периферни територии, като по този начин се увеличават възможности за просперитет и развитие.
- ☞ Осигуряване на по-добър достъп до пътни, информационни и комуникационни технологии и енергийни мрежи за изостаналите райони.
- ☞ Повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви, диверсифицирани, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност.
- ☞ Мобилизиране на регионалните и местни технически и институционални възможности и ресурси за осъществяване на политики за регионално развитие.

ОПРР поставя стратегически акцент върху ограничен брой въпроси в отговор на потребността от изпълнение на целите на ЕС за постигане на растеж и трудова заетост в светлината на подновената Лисабонска стратегия, чрез използване на инструментите на политиката за сближаване и Стратегическите насоки на Общността за сближаване 2007–2013. Акцентът се поставя върху избрана комбинация от няколко стратегически области, попадащи главно в обхвата на първите основни насоки.

- ☞ *Стратегията на ОПРР е да се повиши конкурентноспособността и привлекателността на регионите и общините и да се намалят различията между и особено в рамките на шестте района за планиране на ниво NUTS II посредством подобряване на индустриалната, жилищната, социалната, екологичната и културна среда на градските райони и достъпността на селските райони по отношение на пътните, информационните и комуникационните, както и енергийните мрежи.*

Стратегията ще бъде изпълнена посредством пет приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие
- Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност
- Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма
- Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество
- Приоритетна ос 5: Техническа помощ

1.2. Институционална рамка за прилагане на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

Управляващ орган на ОПРР е Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие“ в Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Управляващият орган носи отговорност за управлението на ОПРР, съгласно Регламент № 1083/2006 г.

Договарящ орган на ОПРР - Управляващият орган е и Договарящ орган, по смисъла на ПМС № 121/31.05.2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, и по Програма ФАР на Европейския съюз.

Комитет за наблюдение на ОПРР одобрява критериите за избор на операции по ОПРР, осъществява наблюдение, одобрява корективни мерки и други функции, произтичащи от Регламент (ЕС) № 1083/2006 г. и ПМС № 182/21.07.2006 г.

Сертифициращ орган е дирекция “Национален фонд” в Министерство на финансите. Съгласно чл. 61 от Регламент (ЕС) № 1083/2006 г., Сертифициращият орган е отговорен за сертифициране на разходите, извършени от бенефициентите.

Одитен орган е Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС към Министъра на финансите. Съгласно чл. 62 от Регламент (ЕС) № 1083/2006 г., Одитният орган е отговорен за извършване на одити, за проверка на ефективното функциониране на системата за управление и контрол на оперативната програма.

Централно координационно звено е структурата, която координира и следи изпълнението на целите на НСРР в процеса на усвояване на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в страната. Функциите на структурата се изпълняват от дирекции „Програмиране на средствата от ЕС“, дирекция „Мониторинг на средствата от ЕС“ и „Информация и системи за управление на средствата от ЕС“ в Министерския съвет.

1.3. Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”

Настоящите насоки за кандидатстване по схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/3.1-03/2010 „Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции” са в рамките на приоритетна ос 3 на ОПРР „Устойчиво развитие на туризма”.

Приоритетна ос 3 попада в обхвата на сферата на действие на ЕФРР, посочена в чл.4, т.6 и т.7 от Регламент(ЕО) 1080/2006 г.

Приоритетната ос цели повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви и разнообразни, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност и увеличаване на приноса на сектора към устойчивото регионално развитие.

Туризмът се счита за един от приоритетните сектори на българската икономика. Неговият потенциал се доказва от приноса му към brutния вътрешен продукт, износа и валутните приходи, както и от създаването на работни места. Анализът на развитието на българския туризъм сочи, че в сравнение с конкурентоспособността, качеството и диверсификацията на услугите на международния пазар, българският туризъм се причислява към средните нива на развитие спрямо страните с развит туристически сектор. Това налага:

- а) целенасочено и контролирано развитие на всички културни, природни, географски, социално-икономически и други ресурси в съответствие с препоръките на световните организации (ООН, Световната организация по туризъм), документите на Европейската комисия и други институции. Това касае опазването на околната среда, опазване и развитие на културното и историческо наследство, традициите, природните ресурси, т.н.

- b) развитие на националната, регионална и местна инфраструктура, свързана с туризма с цел развитие на разнообразни форми на туризъм – морски, ски, културен, екологичен, селски, здравен (балнеоложки/спа) туризъм, както и развитие на човешкия ресурс в сферата на туризма
- c) ефективен маркетинг и реклама на българския туризъм и изградения имидж на страната като дестинация, предлагаща разнообразни и атрактивни туристически продукти в областта на устойчивия туризъм.

Страната разчита и ще продължава да разчита в бъдеще на морския и ски туризъм. Въпреки препоръките и добрите намерения да се диверсифицират традиционните туристически продукти, развитието на такъв вид туризъм (културен, екологичен, лечебен, приключенски и т.н.) е все още ограничено. Много от потенциалните атракции не са разработени по начин, който да оползотворява техния потенциал (да могат да привлекат достатъчно посетители за по-дълъг престой), а свързаната с тях туристическа инфраструктура е незавършена, остаряла, износена или липсваща. Вътрешните части на страната са слабо популярни като туристически дестинации и е необходимо да се създаде положителна представа за тях. Същевременно развитите региони имат трудности с диверсификацията на продукта, разширяването на пазарните сегменти, осигуряването на по-големи печалби, удължаване на сезона и повишаване степента на заетост на легловата база. В този смисъл инвестициите например в диверсификация на морския туризъм с културни и спа-атракции и на ски туризма с културни и екологични продукти или развитието на София, Пловдив, Варна като дестинации за градска почивка ще допринесе за удължаване на активния сезон, увеличаване на заетостта на легловата база, увеличаване на приходите от туризъм и др.

Акцентът на приоритетната ос е върху развитието на туристическия продукт по екологично и икономически устойчив начин, основано върху продуктово и пазарно разнообразие и по-пълно и по-равномерно използване на туристическия потенциал. Целта е да се допринесе за икономическото разнообразяване на регионите и да се осигурят възможности за устойчив растеж на регионално и национално ниво.

Допълнително ще бъде подпомогнато подобряването на бизнес средата за туризъм с цел да се предложат инвестиционни решения, които да насърчат туризма и развитието на бизнеса чрез изграждане на туристически атракции, основани на културно-историческото и природно наследство и свързана с тях туристическа инфраструктура, популяризиране и модернизиране на туристическите обекти, разширяване и подобряване маркетинга на туристическите дестинации, увеличаване на пазарната информация в рамките на туристическата индустрия и политика, както и укрепване на партньорството между различните участници.

Без тази подкрепа очакваното ниво на развитие на туризма ще бъде постигнато на много по-късен етап и то не по такъв цялостен и допълващ начин, какъвто е предвиден в настоящата приоритетна ос.

Съществен елемент на приоритетната ос ще бъде максимизирането на въздействието на осъществяваните дейности чрез приоритетно подпомагане на по-големи проекти, които имат значителен принос за конкурентоспособността и генерирането на приход за регионите. Новите туристически продукти трябва да бъдат развити въз основа на съществуващи ресурси, като се вземе по внимание значимостта на обекта, неговата уникалност и атрактивност на туристическия пазар като водещи принципи в териториален аспект.

Приоритетната ос отговаря на целите на НСРР, която акцентира върху богатото и разнообразно природно и културно наследство, отчита приноса на туризма за националния растеж и го възприема като основен елемент на местния потенциал и един от двигателите на регионалното и местно развитие. Така НСРР призовава към укрепване на регионалното измерение на продукта, поставяйки ударението върху ролята му за икономическата диверсификация, особено в селските райони, както и за опазване и използване на природното и културното наследство.

Всички документи, свързани с политиката по туризъм, включително Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма 2009-2013, предвиждат развитие на устойчив туризъм като национален приоритет, както и диверсификация на продуктите и подобряване на маркетинга на дестинациите.

ОПРР кореспондира на стратегическите цели, които допринасят за изпълнението на основната цел на Стратегията за устойчиво развитие на туризма, а именно: позициониране на България като дестинация от по-висок клас на пазара на туристически услуги по отношение на качество и добавена стойност; подобряване на инфраструктурата на национално, регионално и местно ниво; унифицирано прилагане на националните стандарти и добри практики и въвеждане на иновации във връзка с продукти, технологии и човешки ресурси в туристическия сектор в България; опазване и подобряване на качеството на туристическите ресурси.

1.4. Операция 3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”

Основна цел на операцията е развитие на интегрирани и специфични туристически продукти на базата на конкурентни и търсени атракции, които допринасят за диверсификацията и териториалното разпространение на туризма.

Операцията се фокусира върху развитието на туристически атракции. Тя е насочена към преодоляване на несъответствието между богатия и разнообразен ресурсен потенциал и липсата на развити атракции, адаптирани към съвременните пазарни изисквания и интегрирани по начин, който да осигурява значителното им търсене и да гарантира икономическата им жизнеспособност.

Операцията цели подобряване, обновяване и разширяване на обекти на природното и културно наследство и/или групи от такива обекти и свързаната с тях публична инфраструктура, насърчавайки по този начин развитието най-вече на специализирани продукти като културен, екологичен, здравен (балнеоложки/спа) туризъм и/или разнообразяване на предлагането на традиционния масов туризъм.

Основен акцент на операцията е приоритетна подкрепа за по-големи по мащаб проекти, т.е. проекти, които насърчават развитието на стратегически разположени туристически продукти с широко въздействие, основани на природното и културно-историческо наследство или на групи от по-малки туристически обекти.

Операцията ще подпомага проекти, основани на действителен маркетинг, които могат да докажат, че са в състояние да привлекат нови, особено чуждестранни туристи и да допринесат за нарастване на приходите от туризъм.

Операцията ще се фокусира върху туристически атракции, в смисъл на туристически обекти, които представляват комплексен туристически продукт или преживяване.

2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Основната цел на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е да подкрепи развитието на конкурентноспособни туристически атракции, които допринасят за диверсификация на туристическия продукт, намаляване на териториалната концентрация и по-равномерно разпределение на ползите от туризма.

Конкретни цели:

- Да се развият конкурентноспособни природни и културно-исторически атракции и/или групи атракции, способни да привлекат значителен брой посетители;

- Да се подкрепят туристически локализации, притежаващи значителен туристически потенциал.

Предложените проекти трябва да допринасят за:

- разнообразяване на туристическото предлагане и насърчаване развитието на специализираните видове туризъм;
- икономическа диверсификация на съответната територия/ регион и намаляване на териториалната концентрация на туризма;
- насърчаване на предлагането извън сезона, намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в съответната територия/ регион;
- опазването на природното и културното наследство в контекста на устойчивото развитие.

Постигането на целта ще се основава на следните обективно измерими индикатори:

Индикатори за въздействие:

- Заетост на легловата база;
- Брой нощувки в съответната територия.

Индикатори за резултат:

- Нарастване на броя посетители на подкрепените атракции;
- Удовлетвореност (висока и много висока) на посетителите от атракциите.

Индикатори за продукт:

- Брой подкрепени туристически атракции/обекти;
- Брой обучен персонал на подкрепените атракции;
- Брой създадени работни места в подкрепените туристически атракции:
 - Работни места създадени във връзка с изпълнението на проекта;
 - Работни места създадени като резултат от проекта (които ще бъдат осигурени и след приключването на финансовата подкрепа по ОПРР).

2.1 Процедура за изпълнение на схемата за безвъзмездна финансова помощ

Процедурата за изпълнение на настоящата схема е в съответствие с ПМС №121/31.05.2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС:

1. с оглед фазите за кандидатстване – **открита процедура** - съгл. чл.12 (1), т.1;
2. с оглед начина на подбор на проектите – **процедура на конкурентен подбор на проекти** – съгл.чл.12 (4) т.1;
3. с оглед на сроковете за кандидатстване – **процедура с определен срок за кандидатстване** – съгл.чл.12 (7) т.1.

3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Общият размер на средствата по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е както следва:

Бюджетна линия	Размер на схемата (100%)	Размер на безвъзмездната финансова помощ (95%)		Финансов принос на кандидатите (5 %)
		Съфинансиране от ЕФРР (85%)	Финансиране от националния бюджет (10%)	
BG161PO001/3. 1-03/2010	173 777 324 лв. 88 850 934,90 евро	147 710 725,40 лв. 75 523 294,66 евро	17 377 732,40 лв. 8 885 093, 49 евро	8 688 866,20 лв. 4 442 546,75 евро

Във връзка с наличието на сезонно развити туристически локализации и с оглед осигуряване на равнопоставеност на кандидатите финансовият ресурс по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е разпределен в два компонента, както следва:

Индикативна алокация	Общ размер на схемата (100%)	Размер на безвъзмездната финансова помощ (95%)		Финансов принос на кандидатите (5 %)
		Съфинансиране от ЕФРР (85%)	Финансиране от националния бюджет (10%)	
Компонент 1 – Общини с традиционно развит туризъм съгласно т. 4.3.2.2	44 210 500,00 лв. 22 604 469,71 евро	37 578 925,00 лв. 19 213 799,26 евро	4 421 050,00 лв. 2 260 446,97 евро	2 210 525,00 лв. 1 130 223,48 евро
Компонент 2 – Общини с население над 10 хиляди жители съгласно списъка в т. 4.3.2.2	129 566 824 лв. 66 246 465,18 евро	110 131 800,40 лв. 56 309 495,41 евро	12 956 682,40 лв. 6 624 646,52 евро	6 478 341,20 лв. 3 312 323,25 евро

Договарящият орган си запазва правото да не разпредели всички налични средства по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ при недостатъчен брой качествени предложения, отговарящи на предварително зададените критерии.

Размер на безвъзмездната финансова помощ по отделните проекти към настоящата схема:

За отделните проекти, които могат да бъдат финансирани по настоящата схема и **по двата компонента** важат следните размери на минимална и максимална стойност на безвъзмездна финансова помощ:

- минимална сума на безвъзмездната финансова помощ: **600 000 лв.**
- максимална сума на безвъзмездната финансова помощ : **6 000 000 лв.**

Съобразно изискването за финансов ангажимент от страна на кандидатите, за отделните проекти, които могат да бъдат финансирани по настоящата схема и **по двата компонента**, важат следните размери на минимална и максимална обща стойност:

- минимална сума на проекта: **631 579 лв.**
- максимална сума на проекта : **6 315 789 лв.**

Оценителната комисия си запазва правото да препоръча намаляване размера на исканата безвъзмездна помощ по проектите, ако разходите са неоснователни и се считат за прекомерни.

ВАЖНО!!!

БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА НЕ МОЖЕ ДА НАДВИШАВА 95 % ОТ ОБЩАТА СТОЙНОСТ НА ПРОЕКТНОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ, Т.Е. КАНДИДАТИТЕ СЛЕДВА ДА ОСИГУРЯТ 5 % СОБСТВЕН ПРИНОС.

В СЪОТВЕТСТВИЕ С § 56, АЛ. 3 ОТ ПРЕХОДНИТЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ НА ЗАКОНА ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2010 Г. ГОРНОТО ПРАВИЛО НЕ СЕ ПРИЛАГА ЗА „ПРОЕКТИ, ГЕНЕРИРАЩИ ПРИХОДИ“ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 55 ОТ РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1083/2006 НА СЪВЕТА ОТ 11 ЮЛИ 2006 Г. В ТАЗИ ВРЪЗКА ЗА ПРОЕКТИ, ГЕНЕРИРАЩИ НЕТНИ ПРИХОДИ, БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ПО ОПРР Е ДО РАЗМЕРА НА ФИНАНСОВИЯ ДЕФИЦИТ (СУМАТА ПО РЕШЕНИЕТО¹) СЪГЛАСНО ПРЕДСТАВЕНИЯ ФИНАНСОВ АНАЛИЗ, НО НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 6 000 000 ЛВ. В ТОЗИ СЛУЧАЙ БЕНЕФИЦИЕНТЪТ СЛЕДВА ДА ОСИГУРИ СОБСТВЕН ПРИНОС В РАЗМЕР НА РАЗЛИКАТА МЕЖДУ ОБЩАТА СТОЙНОСТ НА ПРОЕКТА И РАЗМЕРА НА БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ПО ОПРР.

4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Тези насоки установяват правилата за представяне, оценка и изпълнение на проектите, финансирани по процедура за подбор на проекти с определен срок на кандидатстване, в съответствие с разпоредбите на ПМС № 121 /31.05.2007г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

Кандидатстването по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ се осъществява посредством проектни предложения.

4.1. Правила по отношение на проекти, генериращи приходи

За „проекти генериращи приходи“ по смисъла на чл. 55 от Регламент на Съвета (ЕО) № 1083/2006 г. относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999, **стойността на допустимите разходи не следва да надвишава разликата между текущата стойност на инвестиционните разходи и текущата стойност на нетните приходи от инвестицията за период от 15 години.**

Текущата стойност на инвестиционните разходи и текущата стойност на нетните приходи от инвестицията се определят като част от финансовия анализ/анализа „разходи-ползи“ за всеки конкретен проект. За нуждите на изчисляването на генерирането или негенерирането на прихода, разходите за подготовка на инвестиционния проект се считат за част от инвестиционните разходи.

Когато не е възможно да се оценят предварително приходите, приходите, генерирани в рамките на 5 години от приключването на проекта, се приспадат от разходите за проекта, които са декларирани към Европейската комисия и следва да се възстановят от Бенефициента.

Имайки предвид, че крайната цел на финансовия анализ е 1) да заключи дали даден проект генерира приходи и 2) да определи размера на тези приходи, бенефициентът

¹ Съгласно Указанията за проекти, генериращи приходи (Приложение й).

следва да използва „Ръководство за анализ разходи-ползи на инвестиционните проекти” на ЕК от 16.06.2008 г. („Guide to cost-benefit analysis of investment projects”) в частта му „Финансов анализ”, публикуван на интернет страница: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/sf2000_en.htm.

Основна цел на финансовия анализ е:

- 1) да докаже дали даден проект се нуждае от безвъзмездно финансиране (т.е. да оцени дали е печеливш от финансова гледна точка (*financial profitability*))
- 2) при наличие на такава нужда – да изчисли и да докаже размера на необходимото безвъзмездно финансиране и
- 3) да провери финансовата устойчивост (*financial sustainability*) на проекта.

Параметрите, които трябва да бъдат изчислени при изготвянето на финансовия анализ са:

- финансова нетна настояща стойност на инвестиционните разходи (ФННС/ИР (*financial net value of investment costs – FNP/IC*)) и финансова нетна настояща стойност на капитала ФННС/К (*financial net present value of the capital – FNPV/IC*);
- финансова норма на възвращаемост на инвестиционните разходи (ФВНВ/ИР (*financial internal rate of return of investment costs – FIRR/IC*)) и финансова вътрешна норма на възвращаемост на капитала ФВНВ/К (*financial internal rate of return of the capital – FIRR/C*);
- финансовия дефицит (*funding gap rate*);
- „сумата по решението” (*decision amount*) и
- размера на безвъзмездната финансова помощ (EU grant rate).

Финансовият анализ следва да се изготви като се използва метода на дисконтираните парични потоци (*discounted cash flows*).

ВАЖНО: Всички проектни предложения по настоящата схема имат потенциал за генериране на приходи и трябва задължително да съдържат финансов анализ.

4.2. Режим на държавни помощи

Съществува **обща забрана за предоставянето на държавни помощи**².

Държавна помощ е всяка помощ, предоставена от държавата или общината или за сметка на държавни или общински ресурси, пряко или чрез други лица, под каквато и да е форма, която нарушава или застрашава да наруши свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия, производството или търговията на определени стоки, или предоставянето на определени услуги, доколкото се засяга търговията между държавите-членки на ЕС³.

«Предприятие» по смисъла на чл. 87 от Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО) е всяка структура, ангажирана със стопанска дейност, независимо от правния ѝ

² Чл.87, пар.1 от Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО). За повече информация виж http://www.stateaid-bg.com/finance/opencms/finance/eu_normi/index.html

³ Виж чл.87, пар.2 и 3 от ДЕО, както и вторичното законодателство.

статут и начина ѝ на финансиране⁴. Макар и **неправителствените организации** да не са стопански субекти, според чл. 3, ал. 3 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) те могат при определени условия да извършват допълнителна стопанска дейност. Затова **е вероятно за тях да са приложими разпоредбите за държавните помощи**. Това се отнася както за ЮЛНЦ, учредени за общественополезна дейност, така и за ЮЛНЦ в частна полза.

Предвидени са няколко изключения от общата забрана за държавните помощи⁵. Така например, мярката е допустима, ако попада в обхвата на регламентите за **минимална помощ „de minimis”**. Минимална е помощта, която поради своя размер не нарушава и не застрашава конкуренцията или има незначително въздействие върху нея и поради това не се счита за държавна помощ по смисъла на чл. 87, пар. 1 от ДЕО. Уредбата на минималната помощ се съдържа в Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/ 2006. Този регламент не се прилага за ограничен кръг отрасли и дейности⁶.

Безвъзмездно предоставяната финансова помощ в рамките на настоящата схема задължително трябва да отговаря на условията за държавни помощи, в случай, че партньор е неправителствена организация, която извършва стопанска дейност. Разходите по настоящата схема попадат в режим „de minimis” съгласно Регламент (ЕО) 1998/ 2006 от 15 декември 2006 г. относно прилагането на членове 87 и 88 от ДЕО към минималната помощ (ОВ, L 379(28.12.2006).

За да се ползва от **правилото „de minimis”, общият размер на безвъзмездната финансова помощ**, предоставен на ЮЛНЦ, извършващи стопанска дейност, **не трябва да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро (391 166 лв.) за период от три последователни фискални години, независимо от формата на помощта и преследваните с нея икономически цели**. Помощта трябва да бъде прозрачна, т.е. да позволява размерът ѝ да бъде изчислен предварително.

Управляващият орган на ОПРР изисква партньорът ЮЛНЦ да декларира дали извършва допълнителна стопанска дейност или не (**т. 1 от Приложение В6**).

Когато по процедурата участват като партньори ЮЛНЦ, които не извършват допълнителна стопанска дейност, тяхното финансиране по ОПРР няма да се третира като минимална помощ („de minimis”).

Когато ЮЛНЦ извършва допълнителна стопанска дейност, но декларира, че помощта по ОПРР няма да подпомага стопанската му дейност (**т. 2 от Приложение В6**), помощта по ОПРР няма да се третира като минимална.

Ако, обаче, безвъзмездната финансова помощ по ОПРР подпомага, дори индиректно и в бъдеще, стопанската дейност на даденото ЮЛНЦ, трябва да бъде спазено правилото de minimis. Това означава, че общият размер на всички получени минимални помощи (включително тази по ОПРР) не трябва да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро (391 166 лв.) за периода от последните три фискални години (текущата фискална година и предишните две фискални години), независимо от формата, целта и източника

⁴ Решение на Съда на ЕО от 23 април 1991 г., Klaus Hofner и Fritz Elser срещу Macrotron GmbH. Дело C-41/90 http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61990J0041, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61990J0041:BG:NOT>
Решение на Съда на ЕО, дело C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze <http://curia.europa.eu/jurispl/cgi-bin/form.pl?lang=en&Submit=Rechercher&alldocs=alldocs&docj+docj&docop=docop&docor=docor&docjo=docjo&numaff=C-222/04&datefs=&nomusueldomaine=&mots=&resmax=100>

⁵ Виж чл.87, пар.2 и 3 от ДЕО, както и вторичното законодателство.

⁶ Чл.1, пар.1 от Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/ 2006: Регламентът не се прилага към помощите: за предприятия, осъществяващи дейности в отрасъл „рибарство и аквакултури”; осъществяващи дейност по първично производство на селскостопански продукти; осъществяващи дейност по преработка и реализация на селскостопански продукти, в определени случаи; за дейности по износа за трети страни или държави членки, в определени случаи; за помощите, предоставени в зависимост от използването на местни вместо вносни стоки; помощите, осъществяващи дейност в отрасъл „въгледобив”; осъществяващи сухопътни превози на товари и получаващи помощи за придобиване на товарни автомобили; помощите за предприятия в затруднение.

на помощта. Това се декларира от партньора ЮЛНЦ в т. 4 от Приложение В6. Получените минимални помощи следва да се опишат в т. 3 от Приложение В6.

ВАЖНО!

Допустими бенефициенти по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са **общините, посочени в т.4.3.2.2. Общините** са публични органи за местно самоуправление, които не се явяват предприятия по смисъла на чл. 87 от Договора за създаване на Европейската общност. Следователно ще се осъществява трансфер на държавен ресурс към публичен орган. Ще се финансират дейности, свързани с подобряване, обновяване и модернизирани на публична инфраструктура. В този смисъл предоставянето на безвъзмездна финансова помощ по настоящата схема не се явява държавна помощ.

В случай, че предоставено на партньор ЮЛНЦ безвъзмездно финансиране има характер на минимална помощ, то той трябва да има предвид следното:

- в уведомлението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ изрично ще бъде упоменато, че финансирането по ОПРР представлява минимална помощ, като това ще залегне и в договора.
- за партньора важи ограничителният таван за предоставяни минимални помощи от 200 000 евро (391 166 лв.) за период от три поредни фискални години⁷; затова той има задължението да декларира полученото по ОПРР финансиране при бъдещо кандидатстване за финансова помощ, предоставяна от органи на централната или местната власт и от държавни или общински ресурси.
- партньорът е длъжен да поддържа документацията относно получената минимална помощ за срок от три години след приключване на оперативната програма.⁸
- партньорът носи отговорност за верността на декларираните обстоятелства и подлежи на проверка от страна на европейските и националните контролни органи.
- при установени нарушения на правилата за държавни помощи, партньорът ще трябва да възстанови получените финансови средства заедно с дължимите лихви.

4.3. Правила за допустимост по настоящата схема

Съществуват три вида критерии за допустимост, отнасящи се до:

- **Допустимост на кандидатите и партньорите**, т.е. организациите, които биха могли да кандидатстват за отпускане на безвъзмездна финансова помощ (4.3.1),
- **Допустимост на дейностите**, т.е. проектите, за които може да бъде отпусната безвъзмездна финансова помощ (4.3.2),
- **Допустимост на разходите**, които се включват при определяне размера на безвъзмездната финансова помощ (4.3.3).

4.3.1. Допустимост на кандидатите и партньорите

4.3.1.1. Специфични изисквания за допустимост на кандидата

Допустими кандидати по настоящата схема са:

- **Общините**, посочени в т.4.3.2.2;

Кандидатите трябва:

⁷ За предприятия в отрасъл «сухопътен транспорт» таванът на помощта е 100 000 евро.

⁸ Чл.3, пар.3 от Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/ 2006.

- да са пряко отговорни за подготовката и управлението на проекта и да не са посредници;
- да имат опит и да могат да демонстрират своя капацитет за управление на дейности, съответстващи на дейностите, за които се кандидатства;
- да притежават стабилен и достатъчен финансов ресурс, за да се гарантира изпълнението на дейностите по проекта.

4.3.1.2. Партньорство и допустимост на партньорите

По настоящата схема кандидатът може да участва самостоятелно или в партньорство.

Допустими партньори по настоящата схема са:

- общините, посочени в т.4.3.2.2;
- сдружения на общини⁹,
- други публични органи¹⁰, управляващи недвижими културни ценности с национално значение и защитени територии по Закона за защитените територии;
- туристически сдружения (местни, регионални и национални), регистрирани в Националния туристически регистър и техни клонове.

В случай, че партньорите са туристически сдружения, те трябва:

- да са регистрирани като юридически лица с нестопанска цел съгласно чл. 11, ал.1 от Закона за туризма;
- да са регистрирани в Националния туристически регистър, поддържан от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма;
- да са учредени (съгласно съдебната им регистрация) поне **12 месеца преди датата на публикуване** на настоящата покана за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

В случай, че партньорите са **туристически сдружения/ сдружения на общини**, то **седалището и основното им място на дейност** трябва да се намират в/ да обхващат **общините в района на ниво 2¹¹ на изпълнение на проекта**, за да се гарантира местното ангажиране и съпричастност с проекта, както и устойчивост на резултатите и продължаване на дейностите по проекта.

Всяка организация може да изпълнява ролята на **партньор в повече от едно проектно предложение**. Партньорската организация трябва да разполага с достатъчен капацитет, за да изпълни поетите ангажименти по проекта.

Партньорите участват при изпълнението на проекта, като направените от тях разходи в тази връзка са допустими по идентичен начин, както и разходите, направени от бенефициента.

В съответствие с чл. 7, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 от ПМС №121/ 31.05.2007 г., партньорите **не могат да участват в процедурата за набиране на проектни предложения** или да получат безвъзмездна финансова помощ ако:

⁹ Под „сдружения на общини“ следва да се разбира доброволно сдружаване на общини за решаване на общи въпроси и за постигане на цели от взаимен интерес съгласно чл. 9 от Закона за местното самоуправление и местната администрация.

¹⁰ Под публични органи следва да се разбира "бюджетни предприятия" по смисъла на ал.1, т.1 от Допълнителните разпоредби към Закона за счетоводството, а именно: държавните и общинските органи, техните структурни единици и всички икономически обособени лица, прилагащи бюджети, бюджетни сметки, извънбюджетни сметки и фондове по смисъла на Закона за устройството на държавния бюджет и Закона за общинските бюджети, както и държавните фондове и институции по задължителното обществено, здравно и друго осигуряване, държавните висши училища, Българската академия на науките, Българската национална телевизия, Българското национално радио и други лица и структурни единици, чиито сметки и операции се включват от Министерството на финансите в консолидираната фискална програма.

¹¹ Районите на ниво 2 се определят в съответствие с чл.4, ал.3. от Закона за регионалното развитие.

- а) са обявени в несъстоятелност, са обект на открито производство по несъстоятелност, ликвидация, тяхната дейност е поставена под съдебен надзор, сключили са споразумение с кредитори, преустановили са стопанска дейност, са обект на производство, свързано с такива въпроси и се намират в подобна процедура съгласно националните закони и подзаконови актове;
- б) са осъдени за престъпление по служба с влязла в сила присъда;
- в) са признати за виновни за тежки правонарушения при упражняване на професионална дейност, доказани с всякакви средства, които Договарящият орган може да обоснове;
- г) не са изпълнили задълженията, свързани с плащане на вноски за социално осигуряване или плащане на данъци в съответствие с правните разпоредби на Република България;
- д) са осъдени с влязла в сила присъда за измама, корупция, участие в престъпна организация или всякаква друга незаконна дейност, накърняваща финансовите интереси на Общностите;
- е) вследствие на друга процедура за възлагане на обществена поръчка или отпускане на безвъзмездна финансова помощ, финансирани от бюджета на Общностите, са били обявени в тежко нарушение, поради неизпълнение на своите договорни задължения;
- ж) са обект на конфликт на интереси;
- з) са представили умишлено документи с невярно съдържание при осигуряване на информацията, поискана от Договарящия орган като условие за участие в процедурата за кандидатстване за безвъзмездна финансова помощ, или не предоставят тази информация.
- и) член на управителен или контролен орган, както и временно изпълняващ такава длъжност, включително прокурист или търговски пълномощник, е свързано лице по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси с ръководителя на Управляващия/Договарящия орган;
- й) попадат в случаите по чл. 21 или 22 от Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Изискванията по (и) и (й) се прилагат съответно и за всички лица, които са овластени да представляват партньора и са вписани в търговския регистър или в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел или са определени като такива в учредителния акт, когато тези обстоятелства не подлежат на вписване.

Партньорът трябва да приложи към документите за кандидатстване декларация, че не попада в нито едно от горепосочените обстоятелства (**Приложение В4**).

В съответствие с чл. 7, ал. 4 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. горепосочените изисквания не се отнасят за кандидатите и за партньорите, които са бюджетни предприятия.

Кандидатите ще бъдат изключвани от участие в процедурата за подбор на проекти и отпускане на безвъзмездна финансова помощ, ако те или техните партньори са направили опит да получат поверителна информация или да повлияят на Оценителната комисия или на Договарящия орган в процеса на оценка по настоящата схема.

ВАЖНО!!!

Партньорствата, създадени за целите на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, не е необходимо да бъдат регистрирани в съда.

Кандидатът и всички партньори заедно подписват **Декларация за партньорство (Приложение Д) и Договор за партньорство в свободен текст**, уреждащ взаимоотношенията между кандидата и всички партньори по време на изпълнение на проекта

4.3.1.3. Изпълнители от страна на бенефициента

Бенефициентът има право да сключва договори с изпълнители за осъществяването на дейности по проекта. При избора на изпълнители Бенефициентът прилага Закона за обществените поръчки и нормативните актове по прилагането му в случаите, когато се явява възложител по смисъла на чл. 7 и чл. 14, ал. 4 и 5 от Закона за обществените поръчки (ЗОП) и чл. 1, ал. 4 от Наредбата за възлагане на малки обществени поръчки (НВМОП).

Когато не е възложител по смисъла на ЗОП и НВМОП, партньорът прилага процедурите за определяне на изпълнител съгласно ПМС № 55 от 12 март 2007 г. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове на Европейския съюз, програма ФАР на Европейския съюз и от финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

Бенефициентът може да делегира на партньора/ите изпълнение на дейности по проекта на обща стойност не по-висока от 50% от общия размер на допустимите разходи по проекта.

Договарящият орган ще осъществява предварителен, текущ и последващ контрол за спазване от страна на Бенефициента на процедурите за определяне на изпълнител. При представяне на искане за междинно или окончателно плащане от страна на Бенефициента, Договарящият орган ще извършва проверка на процедурите за определяне на изпълнител, с оглед признаване на разходите за съответната дейност, възложена на изпълнител.

4.3.2. Допустими дейности, за които може да се кандидатства

4.3.2.1. Продължителност:

Планираната продължителност на проекта **не може да надвишава 24 месеца.**

ВАЖНО!!!

Кандидатът трябва да има предвид и да включи в продължителността на проекта необходимото време за подготовка, съгласуване и провеждане на процедури като: провеждане на обществени поръчки за строителство, услуги и/или доставки, извършване на строителството, отчетност и одит и окончателно разплащане към изпълнителите и др.

4.3.2.2. Териториален обхват

Интервенциите по настоящата схема трябва да се осъществяват на територията на Република България, в рамките на **161 общини, обособени в два компонента.**

13 общини с население над 10 000 ж. с традиционно развит туризъм са отделени в **компонент 1**, както следва:

1	Балчик	6	Каварна	11	Смолян
2	Банско	7	Несебър	12	Созопол
3	Бургас	8	Пловдив	13	София

4	Варна	9	Поморие		
5	Долни Чифлик	10	Самоков		

Останалите 148 общини с население над 10 000 ж. попадат в обхвата на **компонент 2, както следва:**

1	Аксаково	55	Каолиново	101	Сандански
2	Айтос	56	Карлово	102	Сатовча
3	Ардино	57	Карнобат	103	Първомай
4	Асеновград	58	Кирково	104	Раднево
5	Белене	59	Кнежа	105	Свиленград
6	Белослав	60	Козлодуй	106	Свищов
7	Берковица	61	Костенец	107	Своге
8	Благоевград	62	Иваново	108	Севлиево
9	Бобовдол	63	Костинброд	109	Септември
10	Бойчиновци	64	Котел	110	Силистра
11	Ботевград	65	Криводол	119	Симитли
12	Братя Даскалови	66	Крумовград	120	Сливен
13	Брацигово	67	Кубрат	121	Сливо поле
14	Бяла	68	Кърджали	122	Сопот
15	Бяла Слатина	69	Кюстендил	123	Средец
16	Велики Преслав	70	Левски	124	Стамболийски
17	Велико Търново	71	Ловеч	125	Стара Загора
18	Велинград	72	Лозница	126	Стражица
19	Ветово	73	Лом	127	Стралджа
20	Видин	74	Луковит	128	Сунгурларе
21	Враца	75	Любимец	129	Съединение
22	Вълчедръм	76	Лясковец	130	Твърдица
23	Вълчи дол	77	Мадан	131	Тервел
24	Върбица	78	Марица	132	Тетевен
25	Габрово	79	Мездра	133	Тополовград
26	Генерал Тошево	80	Момчилград	134	Троян
27	Главиница	81	Монтана	135	Трявна
28	Горна Оряховица	82	Мъглиж	136	Тунджа
29	Гоце Делчев	83	Никопол	137	Тутракан
30	Гулянци	84	Нова Загора	138	Търговище
31	Гълъбово	85	Нови Пазар	139	Хаджидимово
32	Гърмен	86	Омуртаг	140	Харманли
33	Две Могили	87	Оряхово	141	Хасково
34	Девин	88	Павел баня	142	Хисаря
35	Димитровград	89	Павликени	143	Червен бряг

36	Добрич	90	Пазарджик	144	Черноочене
37	Добрич град	91	Панагюрище	145	Чирпан
38	Долна Митрополия	92	Перник	146	Шумен
39	Долни Дъбник	93	Петрич	147	Якоруда
40	Дряново	94	Пещера	148	Ямбол
41	Дулово	95	Плевен		
42	Дупница	96	Полски Тръмбеш		
43	Дългопол	97	Попово		
44	Елена	98	Провадия		
45	Елин Пелин	99	Радомир		
46	Елхово	100	Разград		
47	Етрополе	111	Разлог		
48	Завет	112	Ракитово		
49	Златоград	113	Раковски		
50	Исперих	114	Родопи		
51	Ихтиман	115	Рудозем		
52	Казанлък	116	Руен		
53	Калояново	117	Русе		
54	Камено	118	Садово		

ВАЖНО!!!

За дейности, свързани с недвижими културни ценности с национално и световно значение, съгласно регистъра на Националния институт за недвижимо културно наследство, са допустими като кандидати всички общини на територията на Република България, както следва:

По компонент 1 – 19 общини с традиционно развит туризъм - *Аврен, Балчик, Банско, Бургас, Бяла (област Варна), Варна, Долни Чифлик, Каварна, Несебър, Пловдив, Поморие, Приморско, Самоков, Смолян, Созопол, София, Царево, Чепеларе, Шабла.*

По компонент 2 – *всички останали 245 общини на територията на Република България.*

4.3.2.3. Допустими дейности за финансиране по настоящата покана, обособени в следните групи:

- Развитие на природни, културни и исторически атракции –реставрация, консервация, експониране, опазване, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация;
- Развитие на туристическата инфраструктура, **необходима за нуждите на атракциите** (туристически пътеки и пътеки на здравето, маршрути за катерене, езда и колоездене, места за пикник, указателни табели, посетителски информационни центрове);
- Развитие на допълнителна дребномащабна техническа инфраструктура в района на атракциите, необходима за посещение на атракциите (пътища/улици за достъп, детски площадки, съоръжения за отдих и спорт с нестопанска цел, паркинги, зелени площи, тоалетни, осветление, малки съоръжения за събиране на отпадъци, комунални услуги, съоръжения, обслужващи туристическата атракция и посетителите, достъп за хора с увреждания, необходими за развитието на цялостен туристически продукт);

- Съпътстващо обучение на персонала, работещ в подкрепяните атракции;
- Допълнителни дребномащабни неинфраструктурни дейности, имащи пряко отношение към подкрепяните атракции (организиране на събития в района на атракциите, маркетингови и рекламни дейности).

ВАЖНО!!!

Всички културни и исторически атракции, включени в проектните предложения, следва да имат статут на недвижими културни ценности съгласно Закона за културното наследство и да бъдат включени в Националния регистър на недвижимите културни ценности на Националния институт за недвижимо културно наследство.

Всички природни атракции, включени в проектните предложения, следва да имат статут на природни забележителности съгласно Закона за защитените територии.

Всички проектни предложения следва задължително да включват дейности по опазване/ подобряване състоянието/ социализация на атракцията – реставрация, консервация, експониране, опазване, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др. В допълнение проектните предложения следва да включват и комбинация от поне три от гореизброените 5 групи дейности, включително и задължителната, които са допълващи се и логично групирани с цел развитие на комплексни туристически продукти.

Подкрепяните инфраструктурни обекти (туристическа и дребномащабна техническа инфраструктура) трябва да допринасят за подобряване функционирането на атракцията (природна и/или културно-историческа), повишаване на нейната привлекателност и конкурентоспособност.

Разходите за развитие на дребномащабна техническа инфраструктура в района на атракциите, необходима за посещение на атракциите (пътища/ улици за достъп, детски площадки, съоръжения за отдих и спорт с нестопанска цел, паркинги, зелени площи, тоалетни, осветление, малки съоръжения за събиране на отпадъци, комунални услуги, съоръжения, обслужващи туристическата атракция и посетителите, достъп за хора с увреждания, необходими за развитието на цялостен туристически продукт) не трябва да надвишават 40% от стойността на общо допустимите разходи по проектното предложение.

Отделни инфраструктурни обекти, които не са пряко свързани със самата атракция, няма да бъдат подкрепяни.

В случай че в обхвата на проектното предложение попадат повече от една атракции, то **СЛЕДВА ДА БЪДЕ ЯСНО ПОСОЧЕНО КОЯ Е ВОДЕЩАТА АТРАКЦИЯ**, която ще бъде обект на оценка.

Проектните предложения следва да са основани на проучване на пазара и пазарния потенциал и да могат да докажат, че са в състояние да привлекат значителен брой туристи.

Проектните предложения следва да демонстрират значителен принос за повишаване на конкурентоспособността на района и нарастването на ползите от туризма.

Всички проектни предложения трябва да доказват приноса си за опазване и подобряване на околната среда. Където е приложимо, ще се насърчава внедряването на мерки за енергийна ефективност.

ВАЖНО!

Допълнителна информация относно допустимите по схемата дейности:

1. Дейности, свързани с туристически атракции къщи-музеи са допустими при условие, че същите имат статут на недвижими културни ценности по смисъла на Закона за културното наследство.
2. Дейности, свързани с групови културни ценности, са допустими при условие, че същите имат статут на недвижими културни ценности по смисъла на Закона за културното наследство.
3. Дейности, свързани с ремонт/реконструкция на музеи са допустими единствено, ако са свързани със съответната туристическа атракция. Допустимо е интервенциите да включват ремонт/реконструкция на сградата в цялост.
4. Ремонт/реконструкция на сгради с последваща функция за излагане на музейни сбирки или експозиции, са допустими, ако сбирките и експозициите са свързани със съответната туристическа атракция.
5. Допустимо е преустройство на съществуваща сграда или обособяване на помещения в сграда за целите и нуждите на туристически информационен център /ТИЦ/, при условие че новосъздаденият ТИЦ е задължително свързан тематично с подкрепените атракции. Допустимо е монитрането на сглобяема постройка с обособени помещения за каса, рекламен щанд, екскурзоводи, аниматори и др.
6. Допустимо е изграждане на довеждаща инфраструктура в това число: ел. захранващо трасе, изграждане на ВиК по трасето на пътя и/или изгребна яма за целите на санитарния възел/обществена тоалетна.
7. Допустимо е закупуването на съоръжение (напр. атракционно влакче), улесняващо транспорта до атракцията с цел анимиране на посетителите като допълващ елемент към туристическата атракция.
8. Допустимо е изграждането на леки и преместваеми постройки и съоръжения с цел осигуряване запазването на музейните експонати от атмосферни влияния и злосторни намерения.
9. Не са допустими дейности (обновяване, реставрация и др.), свързани с движими културни ценности.
10. Не са допустими интервенции в градски паркове, гробищни паркове, хижи, почивни домове, зоологически градини.
11. По отношение на обучението на персонала, допустимо е обучение на хората, които са или ще бъдат наети в съответната атракция. Наемането на лица, преминали обучение, следва да бъде извършено единствено чрез трудови договори съобразно Кодекса на труда.
12. Разработване на общинска маркетингова стратегия в областта на туризма не е допустимо. Допустимо е разработване на маркетингова стратегия за развитие на туризма само по отношение на обекта на интервенция.
13. Археологически проучвания и разкопки не са допустими по схемата. При планиране на дейност „направа на археологически профил” следва ясно да се разграничат предвидените дейности от горесцитираните недопустими такива.

ВАЖНО!

Проект, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, не може да бъде едновременно допустим и за финансова помощ по настоящата схема за същите дейности.

Следователно кандидат, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, може да кандидатства по настоящата схема за безвъзмездна помощ единствено за други, нефинансирани по тези програми, дейности.

Обектите на интервенция по проекта - културно-исторически и/или природни атракции, трябва да бъдат държавна или общинска собственост.

В случай, че обектът на интервенция не е собственост на кандидата/партньора, то кандидатът следва да представи:

- документ за собственост, от който са видни правата за управление върху обекта на интервенция
- приложим документ, съгласно българското законодателство (Решение на Министерския съвет (за имоти публична-държавна собственост) или заповед на областния управител (за имоти частна-държавна собственост)), с който на кандидата се предоставят права във връзка с кандидатстването по настоящата схема и управлението на културно-историческата и/или природна атракция за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта.
- Споразумение между собственика на обекта на интервенция и кандидата, с което на общината-кандидат се предоставят права да представлява собственика пред Управляващия орган на ОПРР до издаване на Решение на Министерски съвет.

В случай на одобрение на конкретно проектно предложение, Управляващият орган на ОПРР няма да сключи договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ до издаване на съответното Решение на Министерски съвет за предоставяне на права за управление на обекта на интервенция.

- Документ от собственика на обекта на интервенция, с който се декларира, че предназначението на обекта на интервенция по предложения проект няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта
- Решение на Общинския съвет за кандидатстване с проекта по настоящата схема, по който ще бъде осигурен 5% собствен принос и с което се декларира, че предназначението на обекта на интервенция по предложения проект няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта, както и че няма да бъде отдавано за стопанисване на други физически или юридически лица.

В случай, че в акта за собственост не е отбелязано, че на кандидата са предоставени безвъзмездно права за управление върху обекта на интервенция, Решението на Общинския съвет следва да бъде само относно осигуряване на 5% собствен принос и кандидатстване с проекта.

Всички дейности, свързани с реставрация, консервация, опазване, експониране на недвижими културни ценности, както и реконструкция/ ремонт/ изграждане на техническа инфраструктура в техните граници и охранителните им зони се извършват въз основа на становище на Националния институт за недвижимо културно наследство и разрешение от Министерството на културата и в съответствие с разпоредбите на чл. 19 от Закона за културното наследство, Закона за устройство на територията, Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти и Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове.

Дейностите, свързани с интервенции в природни забележителности, следва да се извършват в съответствие с разпоредбите на Закона за защитените територии.

Преди депозирането на Формуляра за кандидатстване по настоящата схема задължение на всеки кандидат е да провери за необходимостта от извършване на Оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС), Екологична оценка и/или Оценка за съвместимост (ОС) в съответствие със Закона за опазване на околната среда и Закона за биологичното разнообразие, както и необходимостта от издаване на други разрешителни и съгласувателни писма, по реда на Закона за водите и Закона за защитените територии и да представи заедно с документите за кандидатстване към Формуляра:

- Положително решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или решение за преценяване необходимостта от ОВОС или положително становище по Екологична оценка (ЕО) или преценка за необходимостта от ЕО по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда.
- Положително решение по ОС по реда на глава 2-ра от Наредбата по чл. 31а от Закона за биологичното разнообразие.
- Писмено становище от съответната РИОСВ/МОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на Закона за опазване на околната среда и/или съответно на процедура по ОС по реда на чл.31 от Закона за биологичното разнообразие.
- Разрешителни по Закона за водите (ако е приложимо);
- Писмено съгласие на МОСВ/РИОСВ по чл. 13, ал. 2 от Закона за защитените територии във връзка със строителството на нови обекти, разширението, преустройството и промяната на предназначението на съществуващи обекти, за които не се изисква оценка на въздействието на околната среда (ако е приложимо).
- Съгласувателно становище от РИОСВ по §7 от ПЗР на Закона за защитените територии относно дейностите, които са планирани за извършване в защитените територии, ако липсва план за управление или те не са предвидени в плановете и проектите по глава четвърта, независимо от разрешенията, които се изискват по други закони (ако е приложимо).

В случай, че проектното предложение предвижда изпълнение на инфраструктурни обекти върху терени (земяделски земи, гори), публична собственост, различна от тази на кандидата или партньора, той следва задължително да изиска и да представи разрешение за ползване/ преминаване, издадено от съответния компетентен орган по местоположение на терена, за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване.

В случай, че проектното предложение предвижда изпълнение на инфраструктурни обекти върху терени (земяделски земи, гори), частна собственост, кандидатът следва задължително да изиска и да представи:

- Нотариален акт (или друг приложим документ) за собствеността върху имотите, обект на интервенция по проекта;
- Нотариално заверено съгласие на собствениците на всички недвижими имоти, с което да се декларира, че са съгласни: 1) да бъдат изградени съоръжения, намиращи се в техните имоти на територията на природната и/или културно-историческата атракция; 2) да разрешат право на ползване/преминаване през имотите си за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване.

При разработването на проектното предложение кандидатите задължително трябва да предвидят в изпълнението дейности за:

- **Одит на проекта** – одитът на проекта трябва да бъде извършен от регистриран одитор, член на Института на дипломираните експерт-счетоводители или от фирма за одит, като докладът за одит трябва да бъде приложен към окончателния финансов отчет на проекта;
- **Дейности за осигуряване на публичност и информираност** – съгласно чл. 6 от Общи условия към финансираните по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013 г. договори за безвъзмездна финансова помощ и Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност, изготвени от Управляващия орган (Приложение 3 към настоящите насоки). С оглед осигуряване на публичността и информирането на обществеността относно финансовия принос на ЕС за реализацията на проекта е необходимо проектното предложение да предвижда пресконференция/ конференция/ кръгла маса по повод стартирането на проекта, както и подобно събитие при приключване на проекта за оповестяване резултатите от реализацията му.

ВАЖНО!!!

1. Кандидатите следва да представят **остойностени технически спецификации (съгласно Приложение Б3) за оборудването/съоръженията/обзавеждането, които следва да бъдат закупени със средства по проекта, когато това е приложимо.**
2. Кандидатите трябва да предвидят строителен надзор от лицензирана фирма – консултант, съгласно чл.168, ал.2 от ЗУТ за проекти, включващи строежи от първа до четвърта категория.
3. Проектните предложения трябва да бъдат част от или да се вписват в стратегическата рамка на съответния Общински план за развитие (2007-2013 г.) и/или Областна стратегия за развитие (2005-2015г.) и ако е приложимо - общински план/ програма/ стратегия за развитие на туризма за целевата територия. Кандидатът трябва да представи заедно с предложенията извадка от съответния планов документ, заверена с печат на съответната общинска/областна администрация и текст „*вярно с оригинала*”.

ВАЖНО по отношение на дейностите за обучение!!!

Кандидатът и/или неговите партньори следва да осигурят заетост на лицата, преминали обучение, в подкрепяната атракция за период не по-малък от 12 месеца след приключване на дейностите по проекта. В тази връзка Кандидатът и/или неговите партньори трябва да представят Декларация за намерение (Приложение В3), с която се поема ангажимент да се наемат обучените по проекта лица в подкрепяната атракция за период не по-малък от 12 месеца след приключването на проекта.

Обучението следва да е в сферата на професионално направление 812 «Пътувания, туризъм и свободно време», професия 812030 «Екскурзовод» и/или 812040 «Аниматор в туризма» съгласно списъка на професиите за професионално образование и обучение на Националната агенция за професионално образование и обучение.

Обучението следва да се проведе в съответствие със Закона за професионалното образование и обучение и да завърши с издаването на съответния документ, удостоверяващ придобиване на квалификационна степен съгл.чл. 38 на Закона за професионално образование и обучение.

Обучението следва да бъде проведено от лицензирана институция/ организация, вписана в Регистъра на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), притежаваща лиценз за горепосочените професии. Обучението

може да бъде извършвано и от организациите партньори, при условие, че същите са лицензирани към НАПОО, като това следва да бъде посочено във Формуляра за кандидатстване и отразено в бюджета на проектното предложение.

Обучението на лица, което не е пряко свързано с постигане целите на проекта, няма да бъде финансирано.

4.3.2.4. Недопустими дейности/проекти за финансиране по настоящата схема са:

- Дейности на територията на общините извън обхвата на посочените в т. 4.3.2.2.;
- Дейности/интервенции върху атракции частна собственост;
- Дейности, свързани с политически партии;
- Благотворителни дарения;
- Дейности (разходи за дейности), финансирани от националния бюджет, програми на Общността или други донорски програми.

4.3.2.5. Брой предложения за безвъзмездна финансова помощ на кандидат

ВАЖНО!

Кандидатите не могат да имат сключени договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ едновременно по схема BG161PO001/3.1-02/2009 „Подкрепа за развитието на туристически атракции” и настоящата схема.

Всеки кандидат може да представи само едно проектно предложение по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, като то може да включва изпълнение на дейности в няколко обекта на интервенция.

В случай, че кандидат представи повече от едно проектно предложение по схемата, то всички негови предложения ще бъдат изключени от процедурата по оценка

ВАЖНО!!!

Разходи за проект, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, не могат да бъдат едновременно допустими и за финансова помощ по настоящата процедура за същите дейности (разходи). Следователно кандидат, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, може да кандидатства по настоящата процедура за безвъзмездна помощ единствено за други, нефинансирани по тези програми, дейности (разходи).

4.3.2.6. Степен на готовност/зрялост на проекта

Поканените кандидати задължително представят към Формуляра за кандидатстване **техническа документация в един екземпляр**, включваща:

- **копие на Технически или работен проект** съгласно Закона за устройство на територията и Наредба №4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, придружен **от подробни количествени сметки на проектантите по всички части**. Техническият/ работният проект следва да бъде надлежно съгласуван с всички съгласувателни органи и одобрен от главния архитект на Общината, съгласно изискванията на ЗУТ.

- **Анализи по ресурси на единичните цени на СМР, включени в количествено-стойностната сметка (КСС), съгласно Приложение Б 2. Единичните цени на СМР, с които е остойностена КСС, трябва да съответстват на пазарните. **Не се допуска в КСС да се прилагат цени по уедрени показатели или да се използват единични цени на СМР, без за тях да са приложени анализи по ресурси. Данните в анализите по ресурси на единичните цени на СМР служат за целите на извършване на оценка на проектното предложение и не обвързват кандидата на последващ етап при избора на изпълнител.****
- **Разрешение за строеж съгласно чл.148-156 от ЗУТ;**
- **Оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите, изготвена като комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант /независим строителен надзор/ за строежи 1-ва и 2-ра категория или Решение на експертния съвет на одобряващата администрация за строежи 3 - та, 4-та и 5-та категория, съгласно чл.142, ал.6 от ЗУТ;**

Когато е приложимо по реда на Закона за опазване на околната среда и чл.31 от Закона за биологичното разнообразие се представят

- **Положително решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или решение за преценяване необходимостта от ОВОС или положително становище по Екологична оценка или преценка за необходимостта от Екологична оценка по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда.**
- **Положително решение по ОС по реда на глава 2-ра от Наредбата по чл.31а от Закона за биологичното разнообразие.**
- **Писмено становище от съответната РИОСВ/МОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на Закона за опазване на околната среда и/или съответно на процедура по ОС по реда на чл.31 от Закона за биологичното разнообразие. За всяко инвестиционно предложение, план, програма или проект, бенефициентът следва сам да провери при съответната компетентна институция - **МОСВ или РИОСВ** дали следва да бъдат проведени разрешителните и/или съгласувателните процедури по ЗООС и ЗБР.**
- **Разрешителни по Закона за водите (ако е приложимо);**
- **Писмено съгласие на МОСВ/РИОСВ по чл.13, ал.2 от Закона за защитените територии във връзка със строителството на нови обекти, разширението, преустройството и промяната на предназначението на съществуващи обекти , за които не се изисква оценка на въздействието на околната среда (ако е приложимо).**
- **Съгласувателно становище от РИОСВ по §7 от ПЗР на Закона за защитените територии относно дейностите, които са планирани за извършване в защитените територии, ако липсва план за управление или те не са предвидени в плановете и проектите по глава четвърта, независимо от разрешенията, които се изискват по други закони (ако е приложимо).**

ВАЖНО!!!

Всички проектни предложения следва да бъдат съобразени с действащата нормативна уредба в страната и с изискванията на Наредба № 4 от 1 юли 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с

изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания.

ВАЖНО!!!

Задължение на кандидатите е да представят към Формуляра за кандидатстване **инвестиционния проект в целия му наличен обем** (чертежи, количествено-стойностна сметка, техническа спецификация и др.) и **свързаната с него налична документация** (съгласувания, одобрения и разрешения и др.).

Съгласно чл. 141, ал. 7 от ЗУТ **инвестиционният проект за недвижими културни ценности** и за строежи в техните граници и охранителните им зони **подлежи на задължително съгласуване с Националния институт за недвижимо културно наследство.**

4.3.3. Допустими разходи: разходи, които се признават при отпускане на безвъзмездна финансова помощ

При предоставяне на безвъзмездната финансова помощ ще бъдат взети под внимание само „допустимите разходи“. Бюджетът представлява, както предварителна оценка на очакваните разходи, така и максимален размер на „допустимите разходи“. Единичните стойности на допустимите разходи трябва да се базират на нормативно определени размери или на реални пазарни цени.

Допустимите разходи не трябва да противоречат на:

- правилата, описани в *Регламент (ЕО) №1080/2006г.* на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., *Регламент (ЕО) №1083/2006г.* на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския регионален фонд, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., *Регламент на ЕК (ЕС) № 1685/2000 г.* за приемане на подробни правила за изпълнението на Регламент (ЕС) № 1260/1999 г. на Съвета относно приемливостта на разходи за дейности, съвместно финансирани от Структурните фондове на ЕС,
- ПМС №62/ 21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007-2013 г., и
- ПМС №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013 г.

За да се считат за допустими, разходите трябва:

- 1) да са необходими за изпълнението на проекта, да са заложи в договора по смисъла на чл.3 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. и да отговарят на принципите за добро финансово управление – икономичност, ефикасност и ефективност на вложените средства;
- 2) да са действително извършени, като тяхното възникване да бъде отчетено въз основа на първични счетоводни документи или други документи с еквивалентна доказателствена стойност съгласно националното законодателство;
- 3) да са действително платени и отчетени през периода за допустимост на разходите по чл.3 от ПМС №245/ 09.10.2007г.;
- 4) да са отразени в счетоводната и данъчна документация на бенефициента и да могат да бъдат проследени въз основа на ефективно функционираща одитна пътека;

- 5) да могат да се установят и проверят, и да бъдат подкрепени от оригинални разходооправдателни документи;
- 6) да не са финансирани по друг проект, програма или друга финансова схема, финансирана от публични средства на националния или европейския бюджети;
- 7) разходите, свързани с изпълнението на договори за доставка на стоки, предоставяне на услуги и строителство са допустими, ако договорите са сключени при спазване изискванията на националното законодателство за възлагане на обществени поръчки и разпоредбите на ПМС № 55/ 12.03.2007 г.

Период на допустимост на разходите

Общият период на допустимост на разходите по Оперативната програма се определя съгласно чл.3, ал.1 от ПМС №62/ 21.03.2007 г. и чл. 3 от ПМС №245/09.10.2007 г., а именно **от 01.01.2007 г. до 31.12.2015 г.**

Преки допустими разходи

Преките допустими разходи съгласно ПМС № 245/ 09.10.2007 г. са свързани с изпълнението на дейностите по сключени договори, обобщени в следните основни групи:

- разходи за закупуване на земя, при спазване на условията на чл. 7 от ПМС 245/09.10.07;
- разходи за покупка на застроен недвижим имот, при спазване на условията на чл. 7 от ПМС 245/09.10.07;
- разходи, свързани със заснемания, идейни, технически и работни проекти и с оценка на съответствието на проектите, съгл. чл. 142, ал.4 от Закона за устройство на територията **в размер до 5% от стойността на строително-монтажните работи;**
- разходи, свързани с набавянето на необходими разрешителни документи, изискващи се от националното законодателство, включително свързаните с тях такси, дължими на съответните компетентни органи;
- разходи, свързани с подготовката на документация за участие в процедура за възлагане на обществени поръчки и за провеждане на процедурите за избор на изпълнители в съответствие с националното законодателство в тази област;
- разходи за подготовка на строителната площадка (разрушаване на съществуващи строежи или на части от тях, разчистване на строителната площадка, вертикална планировка);
- разходи за строителни и монтажни работи за:
 - строителство, разширяване (пристрояване/ дострояване, надстрояване), обновяване, преустройство, реконструкция и всички видове ремонт на сгради – земни работи, укрепителни съоръжения, ремонт и възстановяване на конструкцията, подмяна или ремонт на водопроводни, канализационни, електрически, отоплителни, климатични, пожароизвестителни, телекомуникационни инсталации в сгради, внедряване на инсталации, използващи възобновяеми енергийни източници, изпълнение на мерки за енергийна ефективност, включително и одити за енергопотребление, енергийно обследване и сертифициране на сгради, довършителни работи, създаване на архитектурна среда за хора с увреждания и други специфични в зависимост от предназначението на строежа;
 - реконструкция и рехабилитация на пътища – трасировка, земни работи, полагане на нова пътна настилка, ремонт на пътното тяло, ремонт на съществуваща пътна настилка, изпълнение на укрепителни и отводнителни съоръжения, на пътна сигнализация и маркировка, предпазни огради, осветление и други мерки, свързани с безопасността на пътя;

- възстановяване, консервация, опазване, реставрация на паметници на културата, природни, културни и исторически забележителности;
- строителство, реконструкция и рехабилитация на техническа инфраструктура до и в райони на туристически атракции, изпълнение на туристическа маркировка;
- строителство, преустройство, реконструкция, рехабилитация и изграждане на зони за отдих (паркове, зелени площи, детски площадки и др.), пешеходни алеи и тротоари, велосипедни алеи, обществени паркинги, създаване на архитектурна среда за хора с увреждания, поставяне на рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи **в района на туристически атракции**;
- разходи за авторски и строителен надзор **в размер до 5% от стойността на строително-монтажните работи**;
- разходи, свързани с въвеждането на обекта в експлоатация (присъединяване към външната електрическа, водопроводна, канализационна, топлофикационна, телекомуникационна система и газоразпределителна мрежа);
- разходи за закупуване на съоръжения, оборудване, обзавеждане (стопански инвентар) и нематериални активи;
- разходи за маркетингови и рекламни дейности, в т.ч. изработване и разпространение на информационни и рекламни материали, промоционални прояви, организиране на събития в района на туристическите атракции, проучване на посетителите на атракциите и др. – **до 5% от преките допустими разходи по проекта**;
- разходи за услуги, които са пряко свързани с проекта, съфинансиран от Оперативната програма и са необходими за неговата подготовка и изпълнение, като транспорт, наеми, дизайнерски, архитектурни, инженерни, информационно-технологични, консултантски, правни и нотариални, изследвания и експертни проучвания, разходи за предпроектни проучвания, разходи за оценка на въздействието върху околната среда, разпространение на информацията, финансово-счетоводна проверка, застраховки и други услуги – **до 3 % от преките допустими разходи по проекта**;
- разходи за дейности по информиране, публичност и визуална идентификация на проекта, съфинансиран по Оперативната програма - **до 0.5% от преките допустими разходи по проекта**;
- разходи за одит – тези разходи могат да бъдат **до 1% от общите допустими разходи по проекта, но не следва да надвишават сумата от 50 000 лева без ДДС**;
- разходи за закупуване на втора употреба съоръжения и оборудване съгласно чл.8, т.2 (а), (б), (в), (г) от ПМС 245/09.10.07

Допустими разходи за организация и управление:

- разходи за възнаграждения на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта, включително дължимите осигурителни вноски,
- разходи за командировки (пътни, дневни и квартирни) на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта в страната при положение, че са извършени и отчетени в съответствие с приложимата нормативна уредба в тази област;

Разходите за организация и управление не трябва да надвишават 2% от стойността на преките допустими разходи по проекта.

Ръководителят по проекта трябва да отговаря на изискванията на ПМС №194/13.08.2007 г. за управление на изпълнението на инфраструктурни проекти, финансирани със средства от Европейския съюз.

ВАЖНО!!!

Кандидатът може да включи в екипа по проекта само физически лица.

Разходите за възнаграждения на физическите лица трябва да бъдат доказани единствено чрез трудови и граждански договори и трябва да се отчитат само и единствено в Раздел 1 „Човешки ресурси” на Бюджета.

При условие, че дейността по управлението на проекта се възлага на външни за бенефициента лица и цената на извършваната услуга попада в стойностните граници, посочени в ЗОП и Наредбата за възлагане на малки обществени поръчки (НВМОП), за бенефициента ще възникне задължение за спазване съответните разпоредби на ЗОП/НВМОП.

Ако дейностите по управление на даден проект се изпълняват от служители на бенефициента, за него не възниква задължение за провеждане на процедура по ЗОП, тъй като изпълнението се извършва в самата организация.

Специфични допустими разходи

1) Допустими разходи по правилата на Европейския социален фонд.

В съответствие с чл. 34, ал. (1) на Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета, чл. 11 на ПМС №62/ 21.03.2007г. и одобрените от Комитета за наблюдение критерии за избор на операции по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2015г., с оглед на доброто изпълнение на проекта, кандидатът по настоящата схема има право да включи в разходите по проекта и разходи за дейности, попадащи в обхвата на Европейския социален фонд.

Правилата за допустимост на този вид разходи се определят от правилата за допустимост на разходите по ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013г., описани в ПМС № 180/27.07.2007г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд, за финансовата рамка 2007 – 2013г.

Допустими разходи по настоящата схема са (съгл.чл.4 (1) на ПМС № 180/27.07.2007г.):

1. разходи за външни услуги, свързани с предоставянето на обучение;
2. разходи за наем на помещения и съответните режийни за провеждане на обучение;
3. разходи за командировки /дневни, пътни и квартирни/ на обучаваните лица;
4. разходи за закупуване на материали и консумативи, пряко свързани с дейностите по обучение и необходими за тяхната подготовка и осъществяване.

Разходите за обучение, пряко свързано с подкрепяните атракции и съоръжения, следва да са в размер до 1% от стойността на преките допустими разходи по проекта.

ВАЖНО!!!

Разходи за обучение, които не са пряко свързани с постигане целите на проекта, няма да бъдат финансирани.

2) Невъзстановим данък добавена стойност, съгласно Указание на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС (**Приложение И от Насоките за кандидатстване**).

Бенефициентът определя ДДС като невъзстановим, когато:

1. бенефициентът не е регистриран по ЗДДС;
2. бенефициентът е регистрирано лице по чл. 99 и чл. 100, ал. 2 по ЗДДС;
3. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС на основание, различно от посоченото в т. 2, и стоките и услугите, финансирани по настоящата схема са предназначени за:
 - извършване на освободени доставки по глава четвърта по ЗДДС, или
 - безвъзмездни доставки, или за дейности, различни от икономическата дейност на лицето.
4. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС и правото на приспадане на данъчен кредит за получените стоки и услуги, финансирани по настоящата схема, не е на лице на основание чл. 70, ал. 1, т. 4, 5 от ЗДДС.

4.3.4. Недопустими разходи

Недопустими разходи по схемата за безвъзмездна финансова помощ са недопустимите разходи съгласно правилата за Структурни фондове на ЕС: (Регламент (ЕО) №1080/2006г. на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., Регламент на ЕК (ЕС) № 1685/2000 г. за приемане на подробни правила за изпълнението на Регламент (ЕС) № 1260/1999 г. на Съвета относно приемливостта на разходи за дейности, съвместно финансирани от Структурните фондове на ЕС, Постановление на Министерски съвет № 62 от 21 март 2007 г., както и Постановление №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие”, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013г.

Недопустими разходи съгласно разпоредбите на ПМС № 62/21.03.2007г и ПМС 245/09.10.2007г.

1. разходи, за които вече е получавана публична безвъзмездна помощ от националния или европейския бюджети, дори и частично;
2. разходите, определени за недопустими съгласно чл. 4, ал. 13 и чл. 9, ал. 1 на ПМС № 62/21.03.2007г.;
3. разходи за закупуване на втора употреба съоръжения и оборудване, с изключение на случаите, когато целите на проекта не биха били постигнати без закупуването на подобно оборудване и при спазване едновременно на следните условия (чл.8, ал.2 на ПМС 245/09.10.2007г.):
 - продавачът да не ги е закупил с публична безвъзмездна помощ, дори и частично, в периода от последните 7 години преди подаване на проектното предложение;
 - цената им да не надвишава пазарната стойност, установена от независим сертифициран оценител или надлежно оторизиран орган към деня на покупката и да е по-малка от разходите за придобиване на подобни нови активи;
 - да имат технически характеристики, необходими за изпълнение на проекта, да са в съответствие с приложимите норми и стандарти и да са

експлоатационно годни. Това съответствие следва да бъде валидно за целия период на изпълнение на проекта и за срок не по-малък от периода, определен в чл.57 от Регламент (ЕО)1083/2006 г.на Съвета;

- да има одобрение от Управляващия орган за закупуването им;
4. разходи по договори за услуги и доставки, свързани със следните договори с подизпълнители (чл. 8, ал. 3 на ПМС 245/09.10.2007г.):
 - договори с подизпълнители, които увеличават разходите за изпълнение на дейността, без да създават добавена стойност;
 - договори с посредници и консултанти, в които плащането е определено като процент от общия разход за дейността, освен ако конкретният бенефициент може да докаже, че плащането се отнася за действително извършената работа или услуга;
 5. разходи за лихви, разносните за финансови трансакции, комисионните и загубите от курсови разлики при обмяна на чужда валута, и други чисто финансови разходи;
 6. други данъци и такси, с изключение на случаите, предвидени в чл. 7, т. 11 на ПМС 245/ 09.10.2007г.;
 7. разходи за покриване на възможни бъдещи загуби или дългове;
 8. възстановим данък добавена стойност съгласно чл. 9, ал. 1 на ПМС № 62/ 21.03.2007 г.

Специфични недопустими разходи по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са:

- Разходи за закупуване на съоръжения, оборудване, обзавеждане и нематериални активи, които не са предназначени за целите на проекта;
- Направеният от бенефициента **принос в натура** не представлява действителен разход и **не се счита за допустим**. Този принос няма да бъде зачитан за съфинансиране от страна на бенефициента по настоящата схема.

ВАЖНО!!!

Размерът на безвъзмездната финансова помощ е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи. Извършените от бенефициента недопустими разходи не подлежат на възстановяване.

5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ И ПРОЦЕДУРА НА ОЦЕНКА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

5.1. Формуляр за кандидатстване

Кандидатите, които желаят да участват с проектни предложения в настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ, трябва да използват Формуляра за кандидатстване, приложен към настоящите Насоки (**Приложение А**) и съответните приложения, публикувани на интернет адресите www.mrrb.government.bg и www.bgregio.eu.

Формулярът за кандидатстване трябва да бъде попълнен внимателно и максимално ясно, така че да може да бъде оценен правилно. Кандидатите трябва да бъдат точни и да опишат подробно как смятат да изпълнят целите на проекта, какви ще бъдат ползите от него и как проектът съответства на целите на настоящата схема.

Кандидатите трябва да попълнят и представят Формуляра за кандидатстване в зададения WORD – формат на български език.

Няма да се приемат Формуляри, попълнени на ръка.

Формулярът за кандидатстване със съответните приложения трябва да бъде подаден в 1 оригинал и 2 копия.

Техническата документация се предава в едно копие, заверено с печат на кандидата и текст „Вярно с оригинала“.

Формулярът за кандидатстване (**Приложение А**), Бюджетът на проекта – Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране, Таблица 3: Опис на дейностите за публичност на проекта, Таблица 4: Опис на дейностите за публичност на атракциите и Таблица 5: Опис на дейностите по обучение (**Приложение Б**), Количествено-стойностната сметка (**Приложение Б1**), Анализът на цените по ресурси (**Приложение Б2**) и Техническите спецификации (**Приложение Б3**) трябва да бъдат представени **и на електронен носител (компакт-диск)**. Представените електронни файлове трябва да съдържат идентично предложение на това, което е представено на хартиен носител. Всеки документ от проектното предложение (**Приложения А, Б, Б1, Б2 и Б3**) трябва да бъде представен като отделен и неделим файл (напр. Формулярът за кандидатстване трябва да бъде представен отделно и не трябва да бъде разделян на няколко файла).

Количествено-стойностната сметка следва да бъде представена в общ електронен файл, съгласно Приложение Б1 във формат Excel.

Анализът на цените по ресурси следва да бъде представен в общ файл, съгласно приложение Б2 във формат Excel.

За улеснение на обработката на проектните предложения моля представете оригинала и двете копия на предложението, отпечатани на хартия във формат А4, подвързани поотделно в класьори с твърди корици и ясно обозначени като „оригинал“ и „копие“. Всеки класьор следва да съдържа опис на приложенияте документи, включително и на отделните части от техническата документация.

5.2 Как и къде се изпращат проектните предложения

Попълненият формуляр за кандидатстване със съответните приложения трябва да бъде подаден в запечатан плик с препоръчана поща, по куриер или да бъде доставен на ръка на следния адрес:

**гр. София, п.к. 1202, ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 17 – 19,
Министерство на регионалното развитие и благоустройството,
Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,
Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”.**

При получаване на попълнения формуляр за кандидатстване със съответните приложения към него на кандидата се издава разписка с подпис и дата.

На плика, съдържащ формуляра за кандидатстване, трябва да бъде написано следното:

ПРОЕКТНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ – ДА НЕ СЕ ОТВАРЯ	
Бюджетна линия:	BG161PO001/3.1-03/2010
Име на Приоритетна ос:	3. „Устойчиво развитие на туризма”
Име на Операция:	3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”

Име на схемата: „Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции”

Наименование на проектното предложение:

.....

Пълното име на кандидата:

БУЛСТАТ на кандидата:

Пълният адрес за кореспонденция на кандидата:

5.3. Краен срок за получаване на проектни предложения

Крайният срок за получаване проектни предложения е **15 февруари 2011 г. в 16:00 ч. местно време.**

5.4. Допълнителна информация

Въпроси във връзка с попълването на формулярите за кандидатстване и изискванията по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна помощ могат да се задават на:

Електронен адрес: opr@mrmb.government.bg,

Факс: 987 74 50 или

Адрес за кореспонденция: гр.София пощ. код 1202,

ул. “Св. Св. Кирил и Методий” № 17–19,

Министерство на регионалното развитие и благоустройството,

Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,

Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”

Кандидатите могат да искат разяснения във връзка с процедурата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ до 21 дни преди крайния срок за получаване на проектни предложения. Управляващият орган отговаря на поставените въпроси в срок до 5 работни дни от получаването им, но **не по-късно от 11 дни преди крайния срок за получаване на проектни предложения.**

В изпълнение на разпоредбите на чл. 16, ал. 3 от ПМС 121/ 31.05.2007 г. и с оглед осигуряване на равнопоставено третиране на кандидатите, Управляващият орган няма да дава предварителни становища относно съответствие на дейности/проект или кандидат с условията за кандидатстване.

ВАЖНО!

ПУБЛИКУВАНИТЕ ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИ, ИЗПРАТЕНИ НА ЕЛЕКТРОННИЯ АДРЕС НА ОПРР, ПРЕДСТАВЛЯВАТ ОФИЦИАЛНО СТАНОВИЩЕ НА УПРАВЛЯВАЩИЯ ОРГАН И ТРЯБВА ДА БЪДАТ ВЗИМАНИ ПОД ВНИМАНИЕ ОТ ПОТЕНЦИАЛНИТЕ БЕНЕФИЦИЕНТИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕ НА ДОКУМЕНТАЦИЯТА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ.

ВЪПРОСИТЕ И ОТГОВОРИТЕ СЕ ПРЕДОСТАВЯТ И НА ОЦЕНИТЕЛНАТА КОМИСИЯ И СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ОЦЕНКАТА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ.

5.5. Оценка и подбор на проектни предложения

Всички проектни предложения се оценяват в съответствие с критериите, описани в Насоките за кандидатстване.

Оценката се документира чрез попълването на оценителни таблици. Оценката на проектните предложения включва следните етапи:

Етап 1: Оценка на административното съответствие;

Етап 2: Оценка на допустимостта;

Етап 3: Техническа и финансова оценка /Оценка на качеството/.

Всички етапи на оценката се извършват от Оценителна комисия, назначена със заповед на ръководителя на Договарящия орган.

5.5.1. Етап 1: Оценка на административното съответствие

Оценката на административно съответствие включва проверка за спазване на критериите, посочени в Контролен лист 1 – Оценка на административното съответствие към Формуляра за кандидатстване:

- Формулярът за кандидатстване отговаря на всички формални изисквания и на образеца, публикуван с настоящите Насоки за кандидатстване;
- Формулярът за кандидатстване е попълнен съгласно изискванията и всяка една от точките във формуляра съдържа цялата информация, необходима за оценка на проектното предложение;
- Всички документи, упоменати в контролния лист за оценка на административното съответствие, са представени съгласно изискванията;
- Техническата документация отговаря по обем и съдържание на изискванията на ЗУТ, Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, Наредба № 4 от 1 юли 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания и всички други нормативни и поднормативни документи с отношение към проектното предложение.

При неясноти по подадените документи Оценителната комисия може да изиска допълнителна информация и документи, уточняващи или удостоверяващи информацията, подадена в проектното предложение.

ВАЖНО!

СЛЕД ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ЕТАПА НА ОЦЕНКА НА АДМИНИСТРАТИВНО СЪОТВЕТСТВИЕ ОЦЕНИТЕЛНАТА КОМИСИЯ ЩЕ УВЕДОМИ ВСИЧКИ КАНДИДАТИ КАТО ПУБЛИКУВА НА ИНТЕРНЕТ-СТРАНИЦАТА НА ОПРР – WWW.BGREGIO.EU РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОЦЕНКАТА НА ТОЗИ ЕТАП, В СЪОТВЕТСТВИЕ С ЧЛ. 24 НА ПМС №121/ 31.05.2007 Г.

КАНДИДАТИТЕ, ЧИИТО ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ СА ОТХВЪРЛЕНИ, МОГАТ ДА ПОДАДАТ ПИСМЕНИ ВЪЗРАЖЕНИЯ СРЕЩУ НЕДОПУСКАНЕТО ИМ ДО СЛЕДВАЩИЯ ЕТАП НА ОЦЕНКА ПРЕД ОЦЕНИТЕЛНАТА КОМИСИЯ ЧРЕЗ РЪКОВОДИТЕЛЯ НА УО НА ОПРР В СРОК ДО 5 РАБОТНИ ДНИ ОТ ДАТАТА НА ПУБЛИКУВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА.

5.5.2. Етап 2: Оценка на допустимостта

При проверката на допустимостта, оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост на кандидатите/партньорите и проектните дейности, в

съответствие с Контролен лист 2 – Оценка на допустимостта. Оценката на допустимостта се извършва само за предложенията, които са преминали успешно оценката на административното съответствие.

- Кандидатите и партньорите са допустими, когато отговарят на изискванията съгласно т. 4.3.1. от Насоките за кандидатстване, като това е обосновано във Формуляра за кандидатстване и е доказано чрез приложените подкрепящи документи към момента на кандидатстване;
- Проектното предложение е допустимо, когато отговаря на изискванията съгласно т. 4.3.2. от Насоките за кандидатстване и това е обосновано във Формуляра за кандидатстване:
 - Съответствие с териториалния обхват по схемата;
 - Съответствие с периода на изпълнение на проекта;
 - Съответствие с допустимите дейности по схемата;
 - Проектното предложение включва комбинация от поне три вида дейности, включително и задължителната от изброените в т. 4.3.2.3, допълващи се и логично групирани с цел развитие на комплексни туристически продукти;
 - Съответствие с минималния/ максималния размер на безвъзмездната финансова помощ по проекта;
 - Съответствие с размера на финансовия принос на кандидата;
 - Съфинансирането от ОПРР е в рамките на максималния допустим праг;
 - Проектът предвижда мерки, свързани с публичността и разпространението на информацията, съгласно Насоките за кандидатстване;
 - Съответствие на проектното предложение с хоризонталните политики на Европейския съюз (равенство на половете, социално включване, устойчиво развитие и опазване на околната среда).

ВАЖНО!!!

В случай, че в проектното предложение са включени дейности, които не са допустими по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, проектното предложение няма да бъде допускано до следващ етап на оценка.

Проектното предложение преминава към следващия етап на оценка на качеството (техническа и финансова оценка), само ако е получило положителен отговор („да“) на всички посочени критерии за съответната оценка.

ВАЖНО!

СЛЕД ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ЕТАПА НА ОЦЕНКА НА ДОПУСТИМОСТТА ОЦЕНИТЕЛНАТА КОМИСИЯ ЩЕ УВЕДОМИ ВСИЧКИ КАНДИДАТИ КАТО ПУБЛИКУВА НА ИНТЕРНЕТ-СТРАНИЦАТА НА ОПРР – WWW.BGREGIO.EU РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОЦЕНКАТА НА ТОЗИ ЕТАП, В СЪОТВЕТСТВИЕ С ЧЛ. 24 ОТ ПМС №121/ 31.05.2007 Г.

КАНДИДАТИТЕ, ЧИИТО ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ СА ОТХВЪРЛЕНИ, МОГАТ ДА ПОДАДАТ ПИСМЕНИ ВЪЗРАЖЕНИЯ СРЕЩУ НЕДОПУСКАНЕТО ИМ ДО СЛЕДВАЩИЯ ЕТАП НА ОЦЕНКА ПРЕД ОЦЕНИТЕЛНАТА КОМИСИЯ ЧРЕЗ РЪКОВОДИТЕЛЯ НА УО НА ОПРР В СРОК ДО 5 РАБОТНИ ДНИ ОТ ДАТАТА НА ПУБЛИКУВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА.

5.5.3. Етап 3: Техническа и финансова оценка

”Техническа и финансова оценка” е оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с предварително оповестените критерии за оценка.

Критериите за оценка са обособени на раздели и подраздели. Скалата за оценка е петстепенна. Всеки подраздел получава 0, 1, 2, 3, 4 или 5 точки по следната скала: 0 – липса на съответствие, 1 – много слабо съответствие, 2 - слабо съответствие, 3 – задоволително съответствие, 4 - много добро съответствие и 5 – пълно съответствие. В таблицата по-долу са дадени пояснения за ситуацияите, в които дадено проектно предложение получава оценка съответно 1, 3 или 5. **Оценките 2 и 4 съответстват на ситуации, в които проектното предложение заслужава оценка по-висока съответно от 1 и 3, но не е достатъчно добре обосновано и не отговаря на изискванията, за да получи съответно оценка 3 и 5.**

В резултат от техническата и финансова оценка на проектното предложение Договарящият орган си запазва правото да отстрани заложените от кандидата разходи, които са недопустими или необосновани. Договарящият орган си запазва правото да намали проектобюджета по препоръка на оценителната комисия, в случаите, в които разходи са недопустими или не отговарят на пазарната им стойност, като се съблюдава изискването за процентно съотношение между отделните разходи.

ТАБЛИЦА ЗА ТЕХНИЧЕСКА И ФИНАНСОВА ОЦЕНКА

Критерии	Максимална оценка	Точка от Формуляра за кандидатстване
1. Съответствие на проектното предложение	максимум 10	
1.1. Съответствие на проекта с целите на операция 3.1 ”Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура” и на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.	5	т.4.2.1, т.4.2.2
- Целта на проектното предложение е ясно и точно формулирана и напълно съответства на целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	Оценка 5	
- Целта на проектното предложение е сравнително ясно формулирана и съответства частично на целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	Оценка 3	
- Целта на проектното предложение е неясно формулирана и е налице слабо съответствие с целта на операция 3.1 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	Оценка 1	
1.2. Съответствие на проекта с планов документ за целевата територия (общински план за развитие и/или областна стратегия за развитие и/или план/програма/стратегия за развитие на туризма)	5	т.4.3.1
- Съответствието с планов документ е ясно определено и обосновано; посочено е и е разяснено точното съответствие с целите, приоритетите, мерките на дадения документ;	Оценка 5	
- Съответствието с планов документ само е посочено, но не са дадени по-подробни разяснения;	Оценка 3	
- Посочено съответствие с планови документи е очевидно неадекватно и неточно;	Оценка 1	
2. Обосновка на проекта и методология	максимум 93	
2.1. Атрактивност и потенциал на обекта на интервенция (културно-исторически паметник, природна забележителност)	33	Приложение Б4

Забележка: Всички оценки за атрактивност може да бъдат намалени с 1-3 единици, ако не се основават на убедителни доказателства, данни за състоянието и съвременното развитие, резултати от пазарни проучвания и др.		
2.1.1 Значимост	3	
- Обектът е с национално/ световно значение	3	
- Обектът е с местно значение	1	
- Липсва информация за значимостта на обекта	0	
2.1.2. Уникалност на обекта	5	
- Обектът е уникален в национален и световен мащаб	5	
- Обектът е уникален в регионален мащаб	3	
- Обектът е широко разпространен	1	
- Не е предоставена информация за уникалността на обекта	0	
2.1.3. Популярност (познаваемост и степен на разпространение на информацията за обекта)	5	
- Национална и наднационална	5	
- Регионална	3	
- Местна	1	
- Само за специалисти	0	
2.1.4. Местоположение на обекта (от гледна точка на туристическите потоци и търсене)	5	
- Обектът е разположен в населено място с интензивно туристическо движение и стационарен престой на туристите	5	
- Обектът е разположен на 15-минутна достъпност до път с интензивно туристическо движение или до големи центрове за стационарен престой на туристите	3	
- Обектът е разположен на 30-минутна достъпност до път с интензивно туристическо движение, на голям център за стационарен престой или на значителен център на туристическо търсене (примерно град с население над 50 хил. ж.)	1	
- Обектът е отдалечен от центрове за стационарен престой, пътища с интензивно туристическо движение или центрове на туристическото търсене	0	
Забележка: Ако има доказателства, че в близост до обекта на интервенция има други значими съществуващи или потенциални атракции, позволяващи комбинирано използване/ допълване, към горната оценка се добавя 1.		
2.1.5. Транспортна достъпност	5	
- Автомагистрала, път I кл., ж.п. транспорт или обекта се намира в рамките на населено място	5	
- Път II-III клас	3	
- Общински път (IV кл.)	1	
- Липсва пътна връзка до обекта (до съществуващ път от републиканската или общинска пътна мрежа)	0	
Забележка: В случаите, когато до обекта има редовен обществен транспорт, към оценката се добавя 1.		
2.1.6 Настанителна база и допълнителни услуги	5	
- Настанителната база е с достатъчен капацитет и подходяща категория; широк набор от допълнителни услуги се предлагат	5	

- <i>Настанителната база е с недостатъчен капацитет или неподходяща категория; ограничен брой услуги се предлагат, но същите задоволяват търсенето към момента</i>	3	
- <i>Настанителната база е с недостатъчен капацитет или неподходяща категория; ограничен брой услуги се предлагат.</i>	1	
- <i>Липсва настанителна база на туризма</i>	0	
Забележка: Когато времето за разглеждане на обектите в даден център е ограничено и не изисква нощуване, се оценява състоянието на настанителната база в други туристически центрове в близост.		
2.1.7 Посещаемост на обекта	5	
- <i>Обектът се посещава от над 30 хил.посетители годишно</i>	5	
- <i>Обектът се посещава от 20 – 30 хил.посетители годишно</i>	3	
- <i>Обектът се посещава от по-малко от 20 хил.посетители годишно</i>	1	
- <i>Обектът не се посещава в момента или няма данни за посещенията</i>	0	
2.2. Доколко проектното предложение адресира конкретни нужди, ограничения и проблеми на целевата територия и целевите групи и как са обосновани те?	5	т.4.3.2
- <i>Проектното предложение демонстрира ясно и задълбочено познаване на нуждите и проблемите на целевата територия (община, група общини, област, регион) и целевите групи. Ясно обосновано значение на туризма за социално-икономическото развитие на целевата територия;</i> - <i>Нуждите и проблемите са много добре обосновани, използвани са достатъчно данни от местни, регионални и национални източници или документи, както и официални статистически данни и информация, проучвания от кандидата и/или партньорите;</i> - <i>Проектното предложение адресира напълно проблеми и нужди, свързани с: икономическата диверсификация и генерирането на доходи за целевата територия; промяна в настоящата териториална структура на туризма; намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в целевата територия;</i>	Оценка 5	
- <i>Проектното предложение демонстрира сравнително добро познаване на нуждите и проблемите на целевата територия (община, група общини, област, регион) и целевите групи. Недобре обосновано значение на туризма за социално-икономическото развитие на целевата територия;</i> - <i>Нуждите и проблемите са сравнително добре обосновани, използвани са данни от местни, регионални и национални източници или документи, но те не са достатъчно убедителни;</i> - <i>Проектното предложение адресира, но в непълна степен, проблеми и нужди, свързани с: икономическата диверсификация и генерирането на доходи за целевата територия, промяна в настоящата териториална структура на туризма; намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в целевата територия;</i>	Оценка 3	
- <i>Нуждите и проблемите на целевата територия (община, група общини, област, регион) и целевите групи не са ясно формулирани и/или липсва обосновка. Не става ясно какво е значението на туризма за социално-икономическото развитие на целевата</i>	Оценка 1	

<i>територия.</i>		
2.3. Ясно ли са дефинирани целевите групи и крайните бенефициенти?	5	т.4.3.2, 4.3.3
<ul style="list-style-type: none"> - Целевите групи са ясно представени и количествено определени; има достатъчно доказателства (напр. проучвания на пазара и пазарния потенциал) за търсене на дейностите и продуктите на проекта от целевите групи; - Броят на крайните бенефициенти (в абсолютни стойности), повлияни позитивно от предложената интервенция може да се оцени като много значителен в сравнение със стойността на проекта; 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Целевите групи са добре представени, но не са определени количествено; има известни доказателства за търсенето на дейностите и продуктите на проекта, но те са недостатъчно ясни и убедителни или са налице само намерения за проучване на търсенето в близко бъдеще; - Броят на крайните бенефициенти (в абсолютни стойности), повлияни позитивно от предложената интервенция може да се оцени като умерен в сравнение със стойността на проекта; 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Целевата група е неясно формулирана и липсват или са неясни доказателствата за търсенето на дейностите и продуктите и на проекта; - Броят на крайните бенефициенти (в абсолютни стойности), повлияни позитивно от предложената интервенция може да се оцени като незначителен в сравнение със стойността на проекта; 	1	
<ul style="list-style-type: none"> - Липсва информация за целевата група и броя на крайните бенефициенти 	0	
2.4. Ясно ли са дефинирани и обосновани ли са дейностите по проекта?	10	т.4.6
<ul style="list-style-type: none"> - Дейностите са описани ясно и достатъчно подробно и конкретно, те са подходящи, необходими и достатъчни за постигане на очакваните продукти и резултати от проекта. <p><i>Предложените дейности:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - са допълващи се, логично и териториално групирани и водят до създаването на комплексен туристически продукт; - развиват значими обекти и/или групи от обекти на природното и/или културно наследство, които са с регионално и надрегионално значение; - допринасят в значителна степен за подобряване функционирането на атракцията, повишаване на нейната привлекателност и конкурентноспособност, включително изграждането на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания и внедряване на мерки за енергийна ефективност; - допринасят в значителна степен за разнообразяване на туристическия продукт и укрепване на специализираните видове туризъм (културен, екологичен и балнеологичен туризъм) 	5x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Дейностите са описани сравнително подробно и конкретно; не става напълно ясно дали те са необходими и достатъчни за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта; вероятно не е избрано най-подходящото решение; <p><i>Предложените дейности:</i></p>	3x2	

<ul style="list-style-type: none"> - са допълващи се, но не са достатъчно добре обвързани за създаването на комплексен туристически продукт; - развиват обекти и/или групи от обекти на природното и/или културно наследство с ограничено, предимно местно въздействие; - допринасят частично за подобряване функционирането на атракцията и нейната привлекателност и/или не е ясно как ще се повиши нейната конкурентноспособност; - имат неголям принос за разнообразяване на туристическия продукт и укрепване на специализираните видове туризъм (културен, екологичен и балнеологичен туризъм) 		
<ul style="list-style-type: none"> - Дейностите не са ясно посочени, липсват съществени дейности, необходими за осигуряване на продуктите на проекта или са включени дейности, които не са необходими за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта. - Проектното предложение включва дейности, които не са взаимосвързани, допълващи се и не са логично групирани; 	1x2	
<p>2.5. Съдържа ли проектното предложение ясна методология за изпълнение на проекта. Ясен и изпълним ли е планът за действие?</p>	5	4.7, 4.8, 9
<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи са подходящо избрани, добре структурирани и описани с оглед на предложените дейности, резултатите от проекта и екипа за реализация на проекта; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен; разпределението на дейности във времето е балансирано и позволява безпроблемно управление и изпълнение; - Представена е точна и изчерпателна информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП) 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи не са достатъчно добре подбрани и/или описани с оглед на предложените дейности, резултатите от проекта и екипа за реализация на проекта; Методологията не е детайлизирана, но е възможно приспособяването ѝ; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен, но твърде оптимистичен; разпределението на дейности във времето не е достатъчно добре балансирано и съществува риск от лошо или забавено изпълнение; - Представена е информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП), но има съществени пропуски. 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи не са подходящо избрани; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е нереалистичен и не би довел до тяхното осъществяване в рамките на планираната продължителност на проекта; - Представената информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП) е неясна или липсваща. 	1	
<p>2.6. Ясно ли са дефинирани резултатите и продуктите от проекта. Съдържа ли проектното предложение реалистични и обективно измерими индикатори? Ефективност на проекта.</p>	30	
<p>2.6.1. Очаквани резултати и индикатори</p>		4.9, 4.10, 4.11
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите са ясно дефинирани; те се създават 	5	

от предвидените дейности, измерими са и са представени в количествена форма; - Индикаторите и източниците на информация са ясни, конкретни и изчерпателни;		
- Резултатите и продуктите са сравнително добре дефинирани, измерими са, но не са представени в количествена форма; не е достатъчно ясна връзката с предвидените дейности; - Индикаторите и източниците на информация не са достатъчно ясни, конкретни и изчерпателни;	3	
- Резултатите и продуктите не са дефинирани или са неясно дефинирани или е липсваща връзката с предвидените дейности; - Индикаторите и източниците на информация са определени неясно;	1	
2.6.2. Очаквана посещаемост на обекта на интервенция	5x2	Приложение Б4
- Проектът ще генерира значителен брой допълнителни посетители (нарастване с над 20% годишно), за което е представена достатъчно ясна обосновка за прогнозирания брой;	5x2	
- Проектът ще генерира допълнителен брой посетители, но този брой е сравнително малък (между 10-20% годишно.) за което е представена достатъчно ясна обосновка за прогнозирания брой;	3x2	
- Проектът ще генерира допълнителен брой посетители, но представената обосновка е неубедителна;	1x2	
- Не е представена информация какъв допълнителен брой посетители генерира проекта или липсва обосновка за представения прогнозен брой;	0	
2.6.3 Пазарна приложимост на интервенцията	5	Приложение Б4
- Съществува организация, отговорна за маркетинга на атракцията и има ясно виждане за начина на привличане на желаните целеви групи или ясни ангажменти на туроператори за използване на туристическата атракция	5	
- Съществува организация за маркетинг на атракцията, но нейната ефективност е недостатъчна, има виждане за привличане на целевите групи, но то е твърде общо и трудно доказуемо, няма изрични мнения на туроператори за възможностите за използване на туристическата атракция	3	
- Съществува организация за маркетинг на атракцията, но нейната ефективност е съмнителна, няма виждане за привличане на целевите групи, няма изрични мнения на туроператори за възможностите за използване на туристическата атракция	1	
- Няма данни за наличието на организация, отговорна за маркетинга на атракцията, няма ясно изразено виждане за начина на привличане на целевите групи или ясни ангажменти на туроператори за използване на туристическата атракция	0	
2.6.4. Очаквано въздействие на предложената интервенция	5	4.11, Приложение Б4
- Предложената интервенция е с регионално въздействие (въздействието обхваща две или повече области или най-малко 5 общини с население над 100 хил. души)	5	
- Предложената интервенция е с надобщинско значение (въздействието обхваща две или повече общини в една или	3	

съседни области с население 50-100 хил.души)		
- Предложената интервенция е с местно (общинско) значение	1	
- Липсва информация за въздействието на предложената интервенция	0	
2.6.5. Рискове, свързани с изпълнението на проекта	5	5.3
- Рисковете за изпълнението на проекта са големи и трудно преодолими	0	
- Рисковете за изпълнението на проекта са значителни	1	
- Рисковете за изпълнение на проекта са незначителни и с минимално влияние върху крайния резултат	3	
- Няма съществени конкретни рискове, свързани с изпълнението на проекта	5	
2.7. Доколко проектът допълва и надгражда други дейности/ проекти върху целевата територия	5	4.7.2
- Проектът допълва и/или надгражда поне 2 предходни проекта върху целевата територия, свързани с туристическото развитие и е предпоставка за следващ проект	5	
- Проектът допълва и/или надгражда 1 предходен проект или е предпоставка за следващ проект, но връзката с тях е неясна.	3	
- Не е описана или е неясна връзката на проекта с предходни или последващи проекти	0	
3. Устойчивост	максимум 10	
3.1. Предлага ли проектът възможности за мултиплициране на постигнатия ефект от проекта ?	5	4.12
- Проектът предвижда иновативни подходи и техники, прилага модел, който си заслужава да бъде мултиплициран; създава нови продукти за българския туристически сектор като катализатор за откриване на нови продуктови и клиентски пазари;	5	
- Кандидатът има достатъчен ресурс да мултиплицира този модел и познава групите, сред които да го разпространи;		
- Заложените информационни и мотивационни механизми със сигурност могат да осигурят мултиплициране на модела;		
- Проектът ще даде възможност да се развият нови дейности, свързани с местните ресурси (изкуство и занаяти, регионални продукти и пр.)		
- Проектът създава модел, който е иновативен, но е необходимо да бъде доразвит;	3	
- Кандидатът разполага с ограничен ресурс, за да мултиплицира този модел; не са ясно описани групите, сред които да го разпространи;		
- Представени са механизми за осигуряване на мултиплициране на модела, но те не са достатъчно ясно описани или са неподходящи;		
- Проектът създава модел, който е полезен, но не е иновативен или липсва ясна перспектива за по-нататъшно му продължение;	1	
- Слаба оригиналност, липса на каквато и да била допълнителна полза		
3.2. Осигурява ли проектът трайно въздействие върху целевите групи и региона и устойчивост на постигнатите резултати - финансова (как ще се финансират дейностите, след като приключи предоставеното финансиране) и институционална	5	4.12

устойчивост (ще се запазят ли структурите, които да продължат дейността и след края на проекта)		
- Устойчивостта на резултатите от проекта е ясно обоснована. Представени са силни доказателства че: - ползите от проекта за целевите групи и региона ще продължат да съществуват и след края на финансирането; - налице са реалистични и надеждни потенциални източници за финансиране след приключване на проекта; - след приключването на проекта ще има структури (като човешки ресурси и организация), които осигуряват продължаване на дейността;	5	
- Устойчивостта на резултатите от проекта е частично обоснована. Представените доказателства за продължаване на ползите от проекта и след края на финансирането не са достатъчно убедителни.	3	
- Доказателствата за устойчивост на проекта не са достатъчни.	1	
- Липсват доказателства за устойчивост на проекта	0	
4. Капацитет за изпълнение и опит	максимум 10	
4.1. Разполага ли кандидатът и/или партньорът с достатъчен управленски, финансов и технически капацитет за изпълнение на проекта	5	4.7, 2.2
- Кандидатът и/или партньорът/ите имат изпълнени поне 3 проекта от подобен характер и естество; - Кандидатът има добра представа относно разпределението на задачите между членовете на екипа. Задачите на ключовите партньори (ако има такива) са ясно определени. - Ръководителят на проекта отговаря на изискванията на ПМС № 194/31.08.2007г.	5	
- Кандидатът и/или партньорът/ите имат изпълнени поне 3 проекта от подобен характер и естество, но със значително по-малка стойност; - Разпределението на задачите между членовете на екипа е задоволително; ангажираността на партньорите (ако има такива) е задоволителна; - Ръководителят на проекта отговаря на изискванията на ПМС № 194/31.08.2007г.	3	
- Кандидатът и/или партньорът/ите и членовете на предложения екип нямат никакъв опит в управлението/ изпълнението на сходен тип дейности и/или проекти; - Разпределението на задачите между членовете на екипа не е ясно описано. Ангажираността на партньорите (ако има такива) не е ясно определена; - Ръководителят на проекта не отговаря на изискванията на ПМС № 194/31.08.2007г.	0	
4.2. Съдържа ли проектното предложение механизми за вътрешен мониторинг и контрол на изпълнението на възложените проектни дейности и възможности за самооценка?	5	4.7.4
- Проектът предвижда ясна институционална организация за управление; определен е екипа за управление на проекта; длъжностите на членовете на екипа са подробно описани; - Предвидени са ефективни механизми за мониторинг и контрол на	5	

изпълнителите на възложените дейности; - Предвидена е възможност за осъществяване на самооценка и периодично отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности;		
- Екипът за управление на проекта е определен, но длъжностите на членовете на екипа не са ясно разграничени и подробно описани; - Предвидени са механизми за мониторинг и контрол на изпълнителите на поддоговорените дейности, но те не са достатъчни или не са ясно описани; - Предвидената възможност за осъществяване на самооценка и периодично отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности е непълна	3	
- Няма сформиран екип по проекта и/или липсва описание на длъжностите на членовете на екипа; - Не са предвидени или са неясни механизмите за вътрешен мониторинг и контрол, осъществяване на самооценка и отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности.	0	
5. Бюджет и ефективност на разходите	максимум 20	
5.1. Доколко необходими и финансово обосновани са категориите разходи?	5 x 2	Бюджет, КСС, ТС, Анализ на цените
- Бюджетът, техническите спецификации и количествено-стойностните сметки са ясни и детайлни; връзката между разходи и дейности е видима; - Заложените количества са реалистични, необходими и достатъчни за качествено изпълнение на дейностите;	5	
- Бюджетът и/или техническите спецификации и/или количествено-стойностните сметки са сравнително ясни, но непълни; - Заложените количества са по-големи/ по-малки от необходимите за качествено изпълнение на дейностите.	3	
- Бюджетът и/или техническите спецификации и/или количествено-стойностните сметки са неясни; - Заложените количества са нереалистични (прекомерно завишени или занижени) и не могат да осигурят качествено изпълнение на дейностите	1	
5.2. Съпоставими ли са разходите, посочени в бюджета с ефекта, който се очаква да се постигне (икономическа ефективност и ефикасност на предложената интервенция)	5 x 2	
- Кандидатът е избрал оптималния път (разходи - резултати - ефект) към решаване на проблема и представяне на търсените ползи; Предвидените разходи са напълно съпоставими с очакваните резултати и ефект;	5	
- Предвидените разходи не отговарят напълно на очакваните резултати и ефект;	3	
- Предвидените разходи не отговарят на очакваните резултати и ефект;	1	
Обща максимална оценка:	143	

ВАЖНО!

Ако общият брой получени точки за раздел 1 „Съответствие на проектното предложение” е по-малък от 6 точки, то проектното предложение не подлежи на по-нататъшно разглеждане.

Ако общият брой получени точки за раздел 2.1 „Атрактивност и потенциал на обекта на интервенция” е по-малък от 20 точки, то проектното предложение не подлежи на по-нататъшно разглеждане.

Проектни предложения, получили на техническа и финансова оценка общо по-малко от 100 точки, не подлежат на класиране.

Проектните предложения се оценяват и класират в низходящ ред съобразно получената оценка, като за финансиране се одобряват всички или част от проектите по реда на класирането до изчерпване на на предвидения финансов ресурс по настоящата схема.

Оценителната комисия има право да иска допълнителна информация, с оглед отстраняването на неясноти, свързани с проектното предложение. Непредоставянето на исканата информация или непредоставянето ѝ в указаните от комисията срокове може да доведе до отхвърляне на проектното предложение. Оценителната комисия няма да взема предвид допълнителна информация, предоставена след указаните срокове или такава, водеща до промени в същността на проектното предложение.

5.5.4. Списък на документите за кандидатстване при представяне на Формуляра за кандидатстване

Документите трябва да се представят, **отпечатани на хартия, на български език**, съгласно зададените образци. Кандидатите по схемата за безвъзмездна финансова помощ следва да представят:

Основни документи в 1 оригинал и 2 копия:

За улеснение на обработката на проектните предложения, моля представете оригинала и двете копия на документите, подвързани поотделно и ясно обозначени като „оригинал” и „копие”.

- Формуляр за кандидатстване – **Приложение А** към Насоките за кандидатстване; Бюджет на проекта – **Приложение Б** към Насоките за кандидатстване (включва 5 таблици: Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране, Таблица 3: Опис на дейностите за публичност на проекта, Таблица 4: Опис на дейностите за публичност на атракциите, и Таблица 5: Опис на дейностите по обучение). **Всички таблици на бюджета следва да бъдат подписани и подпечатани от кандидата.**
- Подробна Количествено-стойностна сметка, представена по отделните обекти на интервенция (**Приложение Б1**) и в електронен формат (на компактдиск) – подписана и подпечатана от кандидата;
Количествата в количествено-стойностната сметка трябва да съответстват напълно на тези в количествените сметки на проектантите в отделните части на техническия/работния проект.
- Финансов анализ, изготвен съгласно Указанията за проекти, генериращи приходи;
- Декларация, че проектът не е финансиран от други източници на ЕС (**Приложение В1**);
- Декларация, че не е необходим ОВОС (**Приложение В2**);
- Декларация за намерение (**Приложение В3**);

- Декларация за липса на обстоятелства по чл. 7, ал.1 и 4 от ПМС №121/ 31.05.2007 г (**Приложение В4**), в случай, че партньорът не е бюджетна организация;
 - Декларация за държавни помощи (**Приложение В6**);
 - Автобиография на ръководителя на проекта (**Приложение Г**);
 - Декларация за партньорство (**Приложение Д**)
 - Договор за партньорство, подписан и подпечатан от кандидата и всеки един от партньорите;
 - Подходяща извадка/извлечение от Общински план за развитие (2007-2013г.) и/или областната стратегия за развитие и/или план/програма/стратегия за развитие на туризма в целевата територия, *заверена с подпис, печат на съответната организация и текст „Вярно с оригинала“*;
 - Решение на съответния Общински съвет за кандидатстване с проект по настоящата схема, по който ще бъде осигурен 5% собствен принос и с което се декларира, че предназначението на обекта на интервенция по предложения проект, няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта, както и че няма да бъде отдаван за стопанисване на други физически или юридически лица (*в случай, че обектът на интервенция е общинска собственост*).
 - Документ за собственост, удостоверяващ правата за управление върху обекта на интервенция – *нотариално заверено копие*;
 - Споразумение между собственика на обекта на интервенция и кандидата, с което на общината-кандидат се предоставят права да представлява собственика пред Управляващия орган на ОПРР до издаване на Решение на Министерски съвет (*в случай, че обектът на интервенция е държавна собственост и към момента на кандидатстване не е издадено Решение на Министерския съвет*).
 - Решение на Министерския съвет (за имоти публична-държавна собственост) или заповед на областния управител (за имоти частна-държавна собственост), с който се предоставят на кандидата права във връзка с кандидатстването по настоящата схема и управлението на обекта на интервенция (културно-историческа и/или природна атракция) за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта (*в случай, че обектът на интервенция не е собственост на кандидата/партньора*);
 - Документ от собственика на обекта на интервенция, с който се декларира, че предназначението на обекта на интервенция по предложения проект няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта (*в случай, че обектът на интервенция не е собственост на кандидата/партньора*)
 - Решение на Общинския съвет за кандидатстване с проекта по настоящата схема, по който ще бъде осигурен 5% собствен принос и с което се декларира, че предназначението на обекта на интервенция по предложения проект няма да бъде променяно за период не по-малък от 5 години след приключване на дейностите по проекта, както и че няма да бъде отдавано за стопанисване на други физически или юридически лица (*в случай, че обектът на интервенция не е собственост на кандидата/партньора*).
- В случай, че в акта за собственост не е отбелязано, че на кандидата са предоставени безвъзмездно права за управление върху обекта на интервенция, Решението на Общинския съвет следва да бъде само относно осигуряване на 5% собствен принос и кандидатстване с проекта.
- Разрешение за ползване/преминаване, издадено от съответния компетентен орган по местоположение на терена, за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване (*в случай, че проектът предвижда допълващи инфраструктурни дейности върху терени (земяделски земи, гори), публична собственост, различна от тази на кандидата или партньора*);

- Нотариален акт (или друг приложим документ) за собствеността върху имотите частна собственост и нотариално заверено съгласие на собствениците на всички недвижими имоти, с което да се декларира, че са съгласни: 1) да бъдат изградени съоръжения, намиращи се в техните имоти на територията на природната и/или културно-историческата атракция; 2) да разрешат право на ползване/преминаване през имотите си за периода на изпълнение на проекта и 5 години след неговото приключване (в случай, че проектът предвижда допълващи инфраструктурни дейности върху терени (земеделски земи, гори), частна собственост);

ВАЖНО!

Кандидатът следва да попълни в горепосочените декларации единствено своите данни и наименованието на проектното предложение **без да изменя съдържанието** им. Декларациите следва да бъдат подписани и подпечатани от кандидата.

Техническа документация

Кандидатът задължително представя към формуляра за кандидатстване **техническа документация в 1 екземпляр**, включваща:

- **копие на технически или работен проект** съгласно Закона за устройство на територията и Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, придружен от подробна количествени сметки на проектантите по видове СМР. Копието на техническата документация следва да бъде *заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*;
- **Анализ на цените по ресурси (Приложение Б2)** – *подписан и подпечатан от кандидата*;
- **Разрешение за строеж съгласно чл.148-156 от ЗУТ** – *копие, заверено с подпис, печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинал“*;
- **Оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите**, изготвена като комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант /независим строителен надзор/ за строежи 1-ва и 2-ра категория или Решение на експертния съвет на одобряващата администрация/ по-желание на възложителя - комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант за строежи 3 - та, 4-та и 5-та категория съгласно чл.142, ал.6 от ЗУТ – *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*;
- **Положително решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или решение за преценяване необходимостта от ОВОС или положително становище по Екологична оценка или преценка за необходимостта от ЕО по реда на глава 6 от Закона за опазване на околната среда** – *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*
- **Положително решение по ОС по реда на глава 2-ра от Наредбата по чл.31 а от Закона за биологичното разнообразие**– *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*.
- **Писмено становище от съответната РИОСВ/МОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на Закона за опазване на околната среда и/или съответно на процедура по ОС по реда на чл.31 от Закона за биологичното разнообразие** – *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*.

За всяко инвестиционно предложение бенефициентът следва сам да провери **при съответната компетентна институция - МОСВ или РИОСВ** дали следва да се извърши преценка за необходимостта от ОВОС или ОВОС.

- Разрешителни по Закона за водите (ако е приложимо);
- Писмено съгласие на МОСВ/РИОСВ по чл. 13, ал. 2 от Закона за защитените територии във връзка със строителството на нови обекти, разширението, преустройството и промяната на предназначението на съществуващи обекти, за които не се изисква оценка на въздействието на околната среда (ако е приложимо) – *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*.
- Съгласувателно становище от РИОСВ по §7 от ПЗР на Закона за защитените територии относно дейностите, които са планирани за извършване в защитените територии, ако липсва план за управление или те не са предвидени в плановете и проектите по глава четвърта, независимо от разрешенията, които се изискват по други закони (ако е приложимо) – *копие, заверено с подпис и печат на кандидата и гриф „Вярно с оригинала“*.
- **Остойностни технически спецификации** по образец съгласно Приложение БЗ в случай на **доставка на оборудване/съоръжения/ обзавеждане** – *заверени с подпис и печат на кандидата*.

Подкрепящи документи, които се представят от кандидата/ партньора:

- Регистрация по ЕИК (БУЛСТАТ) - *копие, заверено с печат на кандидата/партньора и текст “Вярно с оригинала”*;
- Регистрация по ЗДДС - *копие, заверено с печат на кандидата/партньора и текст “Вярно с оригинала”*;
- Счетоводен баланс и отчет за приходите и разходите за последната финансова година, за която счетоводните отчети са приключени/ последния годишен доклад - *копие, заверено с подпис, печат на кандидата/партньора/ите и текст „Вярно с оригинала“*;
- Съдебно решение за регистрация или съответните учредителни документи (статут или учредителен акт) в случай, че партньорът е сдружение на общини или туристическо сдружение по смисъла на чл.11,ал.1 от Закона за туризма - *нотариално заверено копие*;
- Удостоверение за актуално състояние, издадено не по-рано от 180 дни преди датата на представяне на проектното предложение (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение или сдружение на общини*) - *нотариално заверено копие*;
- Последния годишен отчет¹² за дейността (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение или сдружение на общини*) – *копие, заверено с печат на партньора и текст “Вярно с оригинала”*;
- Удостоверение от Националната агенция по приходите съгласно чл. 87, ал.6 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, удостоверяващо липсата на неизпълнени задължения (дължимите осигурителни вноски и данъци) или погасителен план за разсрочване на задълженията, ако съществуват такива (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение или сдружение на общини*) - оригинал или нотариално заверено копие. Този документ трябва да е издаден не по-рано от 180 дни преди датата на представяне на проектното предложение;
- Документ, удостоверяващ вписване в Националния туристически регистър, поддържан от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (*в случай, че партньорът е туристическо сдружение*);

¹² Отнася се само за НПО. Форматът трябва да е съобразен с изискванията на чл. 20 от Закона за статистиката, публикуван в интернет на адрес: http://www.nsi.bg/Forms/NTO_2005.pdf

- Документ, удостоверяващ съгласуване с Националния институт за недвижимо културно наследство и Разрешение от Министерството на културата за интервенция върху културните и исторически ценности по проекта;
- Документ, удостоверяващ, обявяване на обекта за недвижима културна ценност по смисъла на Закона за културното наследство (*в случай, че проектното предложение предвижда развитие на културна или историческа атракция*)
- Документ, удостоверяващ, обявяване на обекта за природна забележителност съгласно реда, предвиден в Закона за защитените територии (*в случай, че проектното предложение предвижда развитие на природна атракция*)
- Други приложими разрешителни и съгласувателни документи в съответствие с нормативната база.
- Проучване/ анализ на атрактивността на обекта на интервенция (по образец, приложение Б4).

Изискваните подкрепящи документи трябва да бъдат представени в оригинал или фотокопия с надпис “Вярно с оригинала”, заверени с печат на кандидата/партньора, освен приложенията, за които по-горе изрично е посочено, че трябва да бъдат нотариално заверени. **Депозираните проектни предложения следва да съдържат и опис на всички приложени документи.**

5.6. Процедури по сключване на договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

5.6.1. Уведомяване относно решението на Договарящия орган

Кандидатите ще бъдат уведомени писмено относно решението на Договарящия орган във връзка с тяхното проектно предложение.

Съгласно чл. 29 от ПМС № 121/31.05.2007 г. Договарящият орган уведомява одобрените и неодобрените кандидати в срок от 15 работни дни от издаването на решението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Решение за отхвърляне на дадено проектно предложение или за неотпускане на безвъзмездна финансова помощ ще се взема на следните основания:

- предложението е непълно или не отговаря в други отношения на поставените административни условия;
- кандидатът/партньорът не отговаря на условията за допустимост;
- дейностите по проекта не отговарят на условията за допустимост (например дейностите в проектното предложение са извън обхвата на дейностите, допустими по схемата, превишава се максималният срок за изпълнение, исканата сума превишава допустимия максимум, и т.н.);
- представената техническа документация не отговаря по обем и съдържание на изискванията на Насоките за кандидатстване, ЗУТ и Наредба №4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти;
- предложението не отговаря напълно на условията или финансовият и оперативен капацитет на кандидата не е достатъчен;
- предложението е получило оценка, по-ниска от предварително обявената минимална приемлива оценка;
- въпреки че проектното предложение покрива критериите, нужни за положителна оценка, е налице изчерпване на предвидените средства по схемата за безвъзмездна финансова помощ;
- един или повече от изискваните придружителни документи не са били представени в рамките на определения срок;

- други критерии, посочени в тези Насоки за кандидатстване, не са били спазени.

5.6.2. Сключване на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

След решението на Договарящия орган за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ кандидатът ще бъде поканен да сключи договор за изпълнението на проекта, в който са описани правата и задълженията, които възникват за бенефициента (вж. Приложение Е).

5.7. Общи правила при изпълнението на проекти по договори за безвъзмездна финансова помощ

5.7.1. Специални условия, приложими при изпълнението на проекта

Всички допустими разходи (надлежно доказани със съответната фактура или друг допустим счетоводен документ) могат да бъдат представени за плащане само веднъж – т.е. разходите, за които е поискана безвъзмездна финансова помощ, не могат да бъдат предоставяни за плащане към други източници.

Бенефициентът е задължен да докладва и отчита изпълнението на проекта в съответните отчетни форми/формати и документи, приложени към настоящата схема и договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Бенефициентът е задължен да осигури директен достъп на представители на Договарящия орган и/или други одитиращи институции, да извършат проверка на място на резултатите от изпълнението на проекта.

Бенефициентът трябва да води точна и редовна документация и счетоводна отчетност, отразяваща изпълнението на проекта, използвайки подходяща и адекватна електронна система. Бенефициентът се задължава да открие и поддържа отделна банкова сметка или отделна партида към наличната му банкова сметка само за нуждите на проекта като гарантира, че генерираните лихви по нея могат да бъдат проследими и доказани, както и, че информацията по банковата сметка ще позволи лесното идентифициране и проследяване на разходите до и в счетоводните му системи.

В съответствие с Указания на Министъра на финансите (№91-00-502/27.08.2007 г.) относно третиране на данък върху добавена стойност като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, издадени на основание §6 от Преходните и заключителни разпоредби на ПМС №62/21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, Бенефициентите са отговорни за администриране на процеса на определяне на данък върху добавената стойност като допустим разход. ПМС №62/21.03.2007 г. въвежда понятието „възстановим данък добавена стойност” и го определя като недопустим разход за съфинансиране от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Бенефициентът ще следва Указанията на Министъра на Финансите (**Приложение И към настоящите Насоки за кандидатстване**) за определянето на ДДС като възстановим и като невъзстановим (допустим разход), за оформянето на Искането за плащане, за документалната отчетност, както и всички други свои задължения по Указанията във връзка с получаване на средства от Договарящия орган.

Дълготрайните материални и нематериални активи, придобити от бенефициента изцяло или частично с предоставената безвъзмездна помощ, не могат да бъдат прехвърляни на трети страни по време на изпълнението на проекта и в определен период след неговото завършване, съгласно т.7.2 от Общите условия към договора за безвъзмездна помощ

(Приложение Е2). В случай на нарушение на тези условия, средствата, получени като безвъзмездна финансова помощ, се възстановяват в пълния им размер от бенефициента.

5.7.2 Окончателен размер на безвъзмездната финансова помощ

Максималният размер на безвъзмездната финансова помощ по съответния проект ще бъде фиксиран в договора. Сумата ще се основава на бюджета, който е предварителна оценка на размера на допустимите разходи, необходими за изпълнението на проекта. Така, тази сума става окончателна едва след приключване на дейностите по проекта и одобряването на окончателните финансови отчети.

5.7.3. Невъзможност да се изпълнят целите на проекта

Ако бенефициентът не може да изпълни дейностите, заложи в договора, Договарящият орган има правото да спре плащанията цялостно или частично, в зависимост от невъзможността за изпълнение на задълженията от страна на бенефициента.

5.7.4. Промени в договора и бюджета

Изменение на договора за безвъзмездна финансова помощ се извършва чрез сключване на анекс (допълнително споразумение) към договора по взаимно съгласие на страните. Анексът към договора не може да нарушава конкурентните условия, съществуващи към момента на сключване на договора, и равното третиране на бенефициентите.

Процедура по сключване на анекс към подписан договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013 г. /ОПРР/ се провежда в следните случаи:

- Промяна на срока за изпълнение на договора за безвъзмездна финансова помощ.
- Промяна в правно-организационната форма на бенефициента;
- Промяна в договорените дейности по проекта, която води до въвеждане на нови дейности/нови бюджетни пера. Освен в случаите на непреодолима сила, въвеждането на нови дейности е недопустимо за финансиране по безвъзмездна финансова помощ и следва да се отрази като собствен принос на бенефициента по бюджета на проекта;
- Намаляване размера на предоставената безвъзмездна финансова помощ по договора в резултат на констатирано от страна на ДО двойно финансиране на дейности/обекти на интервенция или част от дейности по проекта
- Намаляване размера на безвъзмездната финансова помощ по договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ с повече от 15 %, но не по-малко от 500 000 лв в резултат на проведени от бенефициенти процедури за възлагане на обществени поръчки. В този случай допълнителното споразумение следва да се сключи задължително преди подаване на искане за авансово плащане.

В останалите случаи Управляващият орган провежда кореспонденция с бенефициента, събира необходимите доказателства и одобрява или отхвърля писмено исканата промяна.

Недопустими са промени в бюджета на договора, водещи до увеличаване на първоначално договорения размер на безвъзмездната финансова помощ по договора и /или водещи до превишаване на средствата по бюджетни пера, за които има нормативно определен размер.

5.7.5. Плащания

Плащанията от Договарящия орган към бенефициента ще се извършват във формата на авансово, междинно/ междинни и окончателно плащания.

Авансовото плащане е до 35% от стойността на безвъзмездната финансова помощ за инфраструктурни проекти.

Авансовото плащане се извършва след представяне на искане за плащане по образец (**Приложение Е1-II**) с включени приложения към него на следните документи:

- Копие на подписания от двете страни договор /Бенефициент и Договарящ орган/;
- Копие от подписани договори на бенефициента в качеството му на възложител за инфраструктурен проект по дейности за строителство с включена клауза за авансово плащане;
- запис на заповед по образец **Приложение Е1-VIII** или банкова гаранция по образец **Приложение Е1-IX**, както е предвидено в Общите условия на Договора за безвъзмездна финансова помощ.
- копие от Удостоверение за регистрация по чл.104 от ЗДДС, заверено „вярно с оригинала” (ако е приложимо).
- Декларация от страна на БЕНЕФИЦИЕНТА за наличие/липса на нередност (**ПРИЛОЖЕНИЕ Ж-0**)

Междинно/междинни и окончателно плащания се извършват на базата на действително извършени разходи и след представяне на междинен/междинни и окончателен финансов отчет.

5.7.6. Наблюдение на изпълнението на проекта и постигане на заложените резултати

Съгласно правилата на Регламент на Съвета № 1083/2006г. (чл. 60(b)) и № 1826/2006 г. (чл. 13(2)), Договарящият орган или упълномощените от него лица извършват проверки за удостоверяване на административните, финансови, технически и физически аспекти на проекта. Проверките могат да бъдат както административни – проверка по документи, предоставени за възстановяване на разходи, така и проверки на място за изпълнение на дейностите, заложили по проекта.

Договарящият орган ще следи за изпълнението на договора, постигането на заложените индикатори и резултати, както и спазването на декларираните обстоятелства относно непромяна предназначението на обекта на интервенция, генериране на приходи и др., което ще се извършва чрез проверки на място, включително до 5 години след приключване на договора. В случай на неизпълнение Договарящият орган може да изиска възстановяване на вече платени от ДО към бенефициента средства.

5.7.7. Отчитане на проекта

Бенефициентът трябва да води точна и редовна документация и счетоводни отчети, отразяващи изпълнението на проекта, използвайки подходяща система за документация и счетоводно отчитане.

Бенефициентът е задължен да пази цялата документация по проекта за срок от три години след приключване на Оперативната програма в съответствие с чл. 89 (3) от Регламент на Съвета № 1083/ 2006 г.

След приключване на дейностите по проекта, бенефициентът е задължен да изготви и представи на съответния Регионален отдел **окончателен доклад, попълнен по образец на Договарящия орган**, относно изпълнението и постигнатите резултати. В доклада се посочва постигането на резултатите и целите на съответния проект чрез предварително зададените индикатори, както и се отчита реалното изпълнение на заложените стойности на индикаторите. Докладът трябва да описва и основните проблеми, възникнали по време на изпълнението на съответния проект, как тези проблеми са били решени, както и какви са били причините те да не бъдат преодолени. В случай, че не са постигнати резултатите

от проекта или предварително зададените стойности на индикаторите, трябва да бъде представено подробно обяснение за причините.

Бенефициентът трябва да води прецизни и редовни доклади и прозрачни сметки за изпълнението на проекта.

5.7.8 Публичност

Проектът трябва да предвижда мерки за публичност и информираност за популяризиране на получената финансова подкрепа от Оперативна програма „Регионално развитие” чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) в съответствие с правилата на ЕС за комуникация и визуализация, предвидени в чл.8 от Регламент 1828/2006г. на Комисията и приложение 1 към него, както и с Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност от бенефициентите, изготвени от Управляващия орган на ОПРР (**Приложение 3**).

6. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

Документи ПОПЪЛВАНЕ	ЗА	ПРИЛОЖЕНИЕ А : Формуляр за кандидатстване, съдържащ Контролен лист 1 – оценка на административното съответствие и Контролен лист 2 – оценка на допустимостта.
		ПРИЛОЖЕНИЕ Б : Формуляр на бюджет на проекта (Таблица 1 - Общи допустими разходи, Таблица 2 - Източници на финансиране, Таблица 3 – Опис на дейностите за публичност на проекта, Таблица 4 – Опис на дейностите за публичност на атракциите и Таблица 5 – Опис на дейностите по обучение). ПРИЛОЖЕНИЕ Б1 : Количествено-стойностна сметка. ПРИЛОЖЕНИЕ Б2 : Анализ на цените в КСС по ресурси ПРИЛОЖЕНИЕ Б3 : Остойностени технически спецификации ПРИЛОЖЕНИЕ Б4 : Образец на проучване/ анализ за атрактивността на обекта на интервенция
		ПРИЛОЖЕНИЕ В1 : Декларация, че проектът не е финансиран от други източници; ПРИЛОЖЕНИЕ В2 : Декларация, че не е необходим ОВОС; ПРИЛОЖЕНИЕ В3 : Декларация за намерие; ПРИЛОЖЕНИЕ В4 : Декларация за липса на обстоятелства по чл.7, ал.1 и 4 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. ПРИЛОЖЕНИЕ В5 : Декларация за липса на двойно финансиране (<i>представя се при подписване на договор</i>); ПРИЛОЖЕНИЕ В6 : Декларация държавни помощи
		ПРИЛОЖЕНИЕ Г : Формуляр на автобиография на ръководителя на проекта;
		ПРИЛОЖЕНИЕ Д : Декларация за партньорство.

Документи ИНФОРМАЦИЯ	ЗА	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1 : Проект на стандартен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ; Приложение Е1-II : Образец на Искане за плащане; Приложение Е1-III : Финансова идентификация; Приложение Е1-IV : Образец на Междинен/Окончателен доклад (технически); Приложение Е1-V : Образец на доклад за одит; Приложение Е1-VI : Образец на Междинен и окончателен финансов отчет; Приложение Е1-VII : Декларация за собствен принос; Приложение Е1-VIII : Образец на запис на заповед; Приложение Е1-IX : Образец на банкова гаранция за авансово плащане; Приложение Е2 : Общи условия към финансираните договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР
		Приложение Ж : Декларация за нередности; Приложение Ж-0 : Декларация за наличие/липса на установени нередности; Приложение Ж-1 : Уведомително писмо за осчетоводени нередности; Приложение Ж-2 : Уведомително писмо за осчетоводени върнати суми по нередности; ПРИЛОЖЕНИЕ Ж-3 : Декларация за липса на установени нередности Приложение XVII : Указания за съхранение на документите по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013 г.;
		ПРИЛОЖЕНИЕ З : Насоки за осъществяване на мерките по информация и публичност от бенефициентите по ОПРР.

	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ И:</p> <p>Приложение И: Указания на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007 г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС;</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ № 02/10.03.2009г. относно сертифициране на разходите по Оперативни програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз;</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ № 04/26.07.2010 г. относно условията и реда на изплащане на безвъзмездна финансова помощ със средства от СКФ на ЕС и кореспондиращото национално съфинансиране</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДДС № 07/ 04.04.2008 г. относно редът и начинът за предоставяне на общини на средствата на Националния фонд от структурните фондове на ЕС и от Кохезионния фонд, на средствата към Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие” и тяхното отчитане.</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ No.08/ 29.12.2009 г. относно възстановяване на недължимо платени и надплатени суми, както и на неправомерно получени или неправомерно усвоени средства по проекти, финансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз във връзка с регистрирани от Управляващия орган нередности</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ И-1: Декларация за съгласие за предоставяне на информация във връзка с ДДС от компетентните органи по приходите;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ И-2: Информация за размера на невъзстановимия данък върху добавена стойност, който се включва като допустим разход по проекта;</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Й: Указания за проекти, генериращи приходи</p> <p>Приложение Й-1: Методика за проверка и корекция на цени в СМР в индикативната ККС на проектните предложения за инфраструктурни проекти по ОПРР</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ К: Указания за попълване на формуляра за кандидатстване.</p>
	<p>Приложение Л: Общи насоки за избягване на конфликт на интереси по смисъла на чл.52 от Регламент (ЕО) 1605/ 2002 и за спазване принципа на безпристрастност и независимост при управление на оперативните програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС</p>